

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

UDKAST

Vejledning om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller

Vejledning om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller

Udgivet af:

Naturstyrelsen, Miljøministeriet 2013

Redaktion:

Mette Kragh, Jens Pouplier, Janne Christensen, alle Naturstyrelsen

Inddragne kommuner:

Frederikshavn Kommune
Randers Kommune
Jammerbugt Kommune
Kalundborg Kommune
Ringkøbing Skjern Kommune
Esbjerg Kommune

Lay-out og illustration:

Monsoon Graphic Interpretation

ISBN:

978-87-7279-173-9 (WEB)

Publikationen kan citeres med angivelse af kilde

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
DK-2100, København Ø
Tlf: 7254 3000
www.nst.dk

Vejledningen findes kun i elektronisk version på www.nst.dk

Vejledning om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller

Indhold

1. Indledning	6
1.1 Planlægning og redegørelseskrav planlovens § 11 a. nr. 5	6
1.1.1 Bekendtgørelse om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller	7
2. Kommunernes planlægning for for vindmøller	8
2.1 Produktionsvindmøller på op til 150 meters totalhøjde	8
2.1.1 Teknisk certificering af vindmøller	8
2.2 Forsøgsmøller på over 150 meters totalhøjde eller derover	9
2.2.1 Definition, undtagelser og myndighedsansvar	9
2.3 Fritstående husstandsmøller	9
2.4 Havvindmøller	10
3. Kommuneplanprocessen	11
3.1 Temaplaner, kommuneplantillæg og den løbende revision af kommuneplanen	11
3.1.1 Kommunens målsætninger (klimamål, energimål, mv.) og afvejning af beskyttelses- og benyttelsesinteresser (alternativer)	11
3.1.2 Forhold til nabokommuner	12
3.2 Planlægningens trin og faser	12
3.2.1 Den overordnede plan	12
3.2.2 Kommuneplanstrategien og foroffentlighedsfase	13
3.2.3 Miljøvurdering	13
3.2.4 Høring af berørte myndigheder og scoping	13
3.2.5 Høring af berørte parter	13
3.2.6 Scoping	14
3.2.7 Kommuneplanforslag og offentlighedsfase	14
3.2.8 Vedtagelse og klagemulighed	14
3.3 Kommuneplantillæg og VVM for et konkret ansøgt projekt	15
3.3.1 Kommuneplanrammen og retningslinjer	15
3.3.2 Ansøgning inden for et udpeget vindmølleområde	15
3.3.3 Ansøgning uden for et udpeget vindmølleområde (ændring af kommuneplanen)	15
3.3.4 VVM-pligt og miljøvurdering	15
3.3.5 Retningslinjer og VVM-tilladelse	15
4. Udpegning af vindmølleområder i kommuneplanen	16
4.1 Afgrænsning af vindmølleområdet	16
4.2 Opstilling i et letopfatteligt geometrisk mønster	16
4.3 Maksimal totalhøjde og antal møller	17
4.4 Opmærksomhedspunkt: Boliger	17
4.4.1 Afstandskrav mellem vindmøller og beboelse	17
4.4.2 Nedlæggelse af boliger ved frivilligt opkøb eller ekspropriation	18
4.4.3 Skyggekast	20
4.4.4 Støjgrænser og støjfølsom arealanvendelse	21

4.5 Opmærksomhedspunkt: Landskab	23
4.5.1 Landskabelige bevaringsværdier	23
4.5.2 Afstand mellem vindmøllegrupper	24
4.5.3 Synlighed i landskabet	24
4.6 Opmærksomhedspunkt: Natur	24
4.6.1 Naturbeskyttelsesområder	25
4.6.2 Internationale naturbeskyttelsesområder (Natura 2000)	25
4.6.3 Beskyttede arter, herunder bilag IV-arter	26
4.6.4 Afværgeforanstaltninger	27
4.7 Opmærksomhedspunkter, øvrige	27
4.7.1 Trafikanlæg (afstand til overordnede veje og jernbaner)	27
4.7.2 Andre tekniske anlæg (afstand til eksisterende og planlagte højspændingsledninger, gasledninger, mv.)	28
4.7.3 Nedtagning af eksisterende vindmøller	29
4.7.4 Skovrejsningsområder og fredskov	29
4.7.5 Lavbundsarealer, herunder potentielle vådområder	30
4.7.6 Kulturhistoriske bevaringsværdier, herunder kirker	31
4.7.7 Kystnærhedszonen	31
4.7.8 Områder med særlige drikkevandsinteresser	32
4.7.9 Råstofplaner	32
4.7.10 Fredede områder	32
4.7.11 Beskyttelseslinjer og klitfredning	33
4.7.12 Flyvepladser	33
5. Lokalplanlægning for områder til vindmøller	35
5.1 Lokalplanbestemmelser	35
5.1.1 Afgrænsning af lokalplanen	35
5.1.2 Antal møller og placering	35
5.1.3 Totalhøjde (min og maks) og udformning	35
5.2 Lokalplanpligten	35
5.3 Bonusvirkning og vilkår	36
5.3.1 Fjernelse af vindmøller efter endt drift	36
5.3.2 Fjernelse af boliger eller vindmøller som forudsætning for opstilling af nye vindmøller	36
5.4 Miljøvurdering af lokalplaner for vindmøller	36
5.5 Forhold til kommuneplanen	36
6. Landzoneadministrationen og husstandsmøller	38
6.1 Landzoneadministration	38
6.2 Husstandsmøller	38
6.3 Vindmøller i byzone	40
Bilag 1: Beregning af reel skygetid	43
Bilag 2: Tilladelsesproces for opstilling af vindmøller i hhv. landzone og by-zone	45
Referencer	48

1. Indledning

Bestemmelserne om udpegning af arealer til vindmøller sker i henhold til § 11 a, nr. 5 i Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 587 af 27. maj 2013 af lov om planlægning (Planloven). Det er kommunernes opgave at planlægge for vindmøller, og det kræver, som al anden planlægning, en afvejning af forskellige interesser, herunder varetagelse af hensyn til naboer, hensyn til natur- og landskabsinteresser m.v. Proceduren for vindmølleplanlægning adskiller sig ikke fra den øvrige kommunale planlægning, men i modsætning til andre tekniske anlæg, reguleres planlægningen for vindmøller i en særskilt bekendtgørelse.

Miljøministeriets bekendtgørelse nr. xx af xx. (måned) 2013 om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller fastslår hovedprincippet om, at opstilling af vindmøller kun kan ske i særlige vindmølleområder udpeget i kommuneplanen. Bekendtgørelsens bestemmelser understøtter endvidere, at der tages et omfattende hensyn til såvel den landskabelige påvirkning som til de øvrige interesser i det åbne land, herunder nabobeboelser. Udviklingen går i retning af stadig større og mere effektive vindmøller, og det stiller stadig stigende krav til valget af placeringsmuligheder.

Målet er, at vindmølleplanlægningen skaber den fornødne plads til opstilling af vindmøller, herunder mulighed for etablering af større områder til opstilling af vindmøller, samtidig med at indpasningen balanceres i forhold til øvrige interesser.

Denne vejledning om planlægning for vindmøller indeholder en systematisk gennemgang af miljølovgivningens krav baseret på retspraksis og administrativ praksis, herunder afgørelser fra Natur- og Miljøklagenævnet ("Natur og Miljøklagenævnet Orienterer", NoMO). Vejledningen samler

endvidere op på eksisterende notater vedrørende planlægning for vindmøller m.v. Derimod er det tilstræbt ikke at gengive vejledning, som fremgår af øvrige publikationer, men i stedet henvise dertil.

Nogle oplysninger i vejledningen fremgår flere gange, fordi det er relevant at bringe dem i forbindelse med forskellige afsnit, og fordi vejledningen forventes anvendt som opslagsbog.

Sidst i vejledningen findes to bilag om henholdsvis fælles standarder for beregning af skyggekast samt vejledning om processen for tilladelse til husstands vindmøller. De fælles standarder for skyggekast er nyt i forhold til den tidligere vejledning om planlægning for vindmøller, hvorimod processen for tilladelse til husstands vindmøller er en gengivelse af tidligere vejledningsnotat om husstands vindmøller.

Vejledningen findes både på www.retsinfo.dk og på www.nst.dk i en printvenlig pdf-udgave. Pdf-udgaven af vejledningen indeholder også link til andre omtalte vejledninger og afgørelser.

1.1 Planlægning og redegørelseskrav planlovens § 11 a, nr. 5

Efter planlovens § 11, stk. 2 skal kommuneplanen på grundlag af en samlet vurdering af udviklingen i kommunen fastlægge

1. en hovedstruktur, som angiver de overordnede mål for udviklingen og arealanvendelsen i kommunen,
2. retningslinjer for arealanvendelsen mv. jf. planlovens § 11 a og
3. rammer for lokalplaners indhold for de enkelte dele af kommunen, jf. planlovens § 11 b.

Kommuneplanen skal som led heri redegøre for planens forudsætninger. Der skal også redegøres for kommuneplanens sammenhæng med kommuneplanlægningen i nabokommunerne.

Efter planlovens § 11, stk. 3, skal de afgrænsede områder, der knytter sig til kommuneplanens retningslinjer og rammer, vises på kort. Områderne skal afgrænses entydigt på kortbilag.

Kommuneplanens retningslinjer for placering af vindmøller skal være i overensstemmelse med Miljøministeriets bekendtgørelse nr xxx om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller. Bekendtgørelsen afløser det tidligere vindmøllecirkulære (cirkulære nr. 9295 af 22. maj 2009 om planlægning for og landzonetilladelse til opstilling af vindmøller) og fastsætter bestemmelser, som kommunerne skal tage højde for i deres planlægning. Hensigten med bekendtgørelsen er bl.a. at sikre varetagelse af hensynet til naboer samt landskabelige hensyn i planlægningsarbejdet for vindmøller.

En bredt repræsentativ sammensat arbejdsgruppe med interesser i forhold til fremtidens vindmølleplanlægning blev nedsat af miljøministeren i 2011 for at se på, om kommunerne havde de rette redskaber og rammebetingelser for at kunne opføre det tilstrækkelige antal nye møller på land. Arbejdsgruppen afrapporterede i efteråret 2012 og pegede i sine anbefalinger til ministeren på, at der blandt andet var behov for præciseringer og justeringer i det eksisterende regelsæt i form af vindmøllecirkulære og -vejledning. Større ændringer i lovgivningen, som eksempelvis skovloven, naturbeskyttelsesloven etc., fandt arbejdsgruppen derimod ikke behov for.

1.1.1 Bekendtgørelse om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller

Det tidligere cirkulære om planlægning for og landzonetilladelse til opstilling af vindmøller (cirkulære nr. 9295 af 2. maj 2009 om planlægning for og landzonetilladelse til opstilling af vindmøller) er ophævet og erstattet af bekendtgørelse om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller (Bekendtgørelse om planlægning for vindmøller). Ændringen fra cirkulære til bekendtgørelse har alene teknisk juridisk karakter, og udspringer af, at der er tale om regler, som har direkte virkning for borgerne i forbindelse med konkrete sager.

Med ændringen til bekendtgørelse er dele af bestemmelserne i det tidligere cirkulære udgået og i stedet blevet en del af nærværende vejledning til bekendtgørelsen. Det gælder for eksempel cirkulærets bestemmelser om landzoneadministration, som er beskrevet i nærværende vejledningskapitel 6.

Der er alene tale om justeringer og forenklinger af bestemmelserne. Bekendtgørelsen fastholder princippet om, at udpegningen af vindmølleområder skal ske i den overordnede planlægning, det vil sige i kommuneplanens retningslinjedel.

Vejledningen om vindmølleplanlægning tager blandt andet udgangspunkt i konklusioner og anbefalinger fra "Rapport fra regeringens planlægningsudvalg for vindmøller på land", 2007. Udvalget bag rapporten anbefalede nogle overordnede principper for den fremtidige planlægning og landskabelige indpasning af vindmøller på land, som kommunerne kunne administrere efter i deres kommuneplanlægning.

Arbejdsgruppen om fremtidens vindmølleplanlægning har i 2012 anbefalet miljøministeren, at der udarbejdes ensartede retningslinjer for grundlaget for beregning af skyggekast og for basisforudsætninger med udgangspunkt i den nuværende anbefaling om maksimalt 10 timers reel skyggetid. De ensartede retningslinjer for beregning af skyggekast er indarbejdet i nærværende vejledning og fremgår af bilag 1.

Endvidere er det som følge af arbejdsgruppens anbefalinger uddybet i vejledningen, hvorledes muligheden for brug af frivilligt opkøb, men også ekspropriation af boliger, kan indgå i kommunernes arbejde med at finde nye områder til vindmøller.

Endelig er resultaterne af arbejdet i arbejdsgruppen om afstanden fra vindmøller til veje og jernbaner indarbejdet.

2. Kommunernes planlægning for vindmøller

2.1 Produktionsvindmøller på op til 150 meters totalhøjde

Kommunerne foretager en afvejning af, hvor det er hensigtsmæssigt at opstille vindmøller på land med en totalhøjde under 150 meter, jf. planlovens § 11 a, nr. 5. Det gælder tilsvarende for ønsker om byudvikling, placering af tekniske anlæg, mv. Kommunernes afvejning skal muliggøre, at der kan tages de størst mulige hensyn til såvel naboer, støjpåvirkning, natur, miljø m.v. inden for lovgivningens rammer, jf. f.eks. bekendtgørelse om støj fra vindmøller, der skal overholdes.

Det ligger inden for kommunalbestyrelsens planlægningskompetence at afgøre, hvordan de forskellige interesser skal afvejes. Det er ikke et krav, at der skal opstilles vindmøller i de områder, hvor der er retningslinjer for opstilling af vindmøller, men retningslinjerne tjener som et administrationsgrundlag for mulige kommende vindmølleområder. Kommunen kan også på baggrund af en afvejning af interesser beslutte, at det ikke er muligt at opstille vindmøller i kommunen.

2.1.1 Teknisk certificering af vindmøller

Nye vindmøller, som ønskes opstillet i Danmark eller i danske farvande, skal være godkendt i henhold til den tekniske certificeringsordning. De nærmere regler er beskrevet i Klima-, Energi- og Bygningsministeriets bekendtgørelse nr. 73 af 25. januar 2013 om teknisk certificeringsordning for vindmøller. Der henvises til hjemmesiden på www.vindmoellegodkendelse.dk. De tekniske forskrifter for vindmøllernes tilslutning til elnettet kan findes på www.energinet.dk.

2.2 Forsøgsmøller på over 150 meters totalhøjde eller derover

Kommunalbestyrelsen kan fastsætte retningslinjer i kommuneplanen, jf. planlovens § 11a, nr. 5, for områder til opstilling af vindmøller med en totalhøjde på 150 meter eller derover, hvis vindmøllerne er til forsøgsformål.

Naturstyrelsen har i 2011, i samarbejde med en række ministerier, udarbejdet en rapport om planlægning for testpladser til prototypemøller frem mod 2020, der peger på 7 geografiske områder, der vurderes potentielt egnede til placering af prototypemøller. Endvidere er der udarbejdet en rapport om planlægning for testpladser til serie O-møller frem mod 2020, som identificerer 24 potentielle arealer som mulige testpladser til opsætning af serie O-møller. Det er op til den kommunale planlægning at udpege områderne til forsøgsmøller i kommuneplanen. Der kan som retningslinje i kommuneplanen anføres "område til forsøgsmølle(r)". I kommuneplanens rammer kan fastsættes bestemmelser om fx højde, opstillingsmønster, udseende, midlertidighed (forsøg m.v.).

Når en bygherre anmelder et konkret projekt, skal kommunen oversende anmeldelsen til Naturstyrelsen, som er VVM-myndighed. Da kommunen imidlertid skal give en landzonetilladelse til de enkelte møller, kan kommunen meddele afslag ud fra miljø- og planlægningsmæssige begrundelser efter planlovens landzonebestemmelser og bekendtgørelse om planlægning for opstilling af vindmøller og meddele denne afgørelse til bygherren, hvorved VVM-sagen stopper jf. planlovens § 11g, stk. 3. Kommunens afgørelse kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet, som har mulighed for at omgøre den. I så fald er Naturstyrelsen forpligtiget til at fortsætte planlægningen. I landzonetil-

ladelsen for de enkelte møller kan der stilles yderligere vilkår fx vilkår om opstilling i en nærmere fastsat periode med henblik på at fastholde områdets anvendelse som område til forsøgsmøller.

I den situation, hvor der ikke er meddelt afslag på landzonetilladelse, hvor en bygherre anmelder et konkret projekt om opstilling af forsøgsmøller, skal kommunen som nævnt oversende anmeldelsen til Naturstyrelsen, som er VVM myndighed. Naturstyrelsen udarbejder VVM-redegørelse og forslag til kommuneplantillæg, som sendes i offentlig høring hos berørte myndigheder. Kommunen har i forbindelse med høringen mulighed for at udtale sig om projektet. Viser VVM-redegørelsen, at opstilling af forsøgsmøller på arealet er muligt ud fra de miljømæssige påvirkninger, vil Naturstyrelsen udstede kommuneplantillægget og meddele VVM-tilladelse til bygherren. Kommunen er for lokalplanpligtige projekter forpligtiget til at udarbejde lokalplanforslag, og vedtage dette, samt meddele tilladelse til projektet.

2.2.1 Definition, undtagelser og myndighedsansvar

Forsøgsmøller er ofte opstillet for at udvikle eller afprøve nye vindmølletyper eller undersøge forhold, der kan forbedre vindmøllers udnyttelse af vindens energi. Forsøgsmøller kan være:

- Prototype-møller, der er de første eksemplarer af en ny vindmølletype, opstillet med henblik på afprøvning og udvikling
- Serie O-møller, der er møller fra den første produktionsserie, opstillet med henblik på
- afprøvning under realistiske påvirkninger over længere tid
- Møller, der er ombygget til brug for forsøg i henhold til bekendtgørelse om teknisk certificeringsordning af vindmøller i Danmark.

Den tekniske certificering udstedes til ejeren af vindmøllen og gives som udgangspunkt for en 3-årig periode. Såfremt der er behov for yderligere forsøg, skal certificeringen fornys, ligesom ændringer af møllen kræver fornyet certificering. Efter udløb af certificeringen skal vindmøllen enten nedtages, eller der skal udstedes en ny certificering til normal anvendelse.

I Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 1284 af 15. december 2011 om støj fra vindmøller er det fastlagt, at opstilling af nye vindmøller samt ændring

af en vindmølle på en måde, der kan medføre øget støjudsendelse, skal anmeldes til kommunen i henhold til bekendtgørelsens bestemmelser. Det betyder, at der for områder med forsøgsmøller kan blive tale om fornyede anmeldelser efter den til enhver tid gældende bekendtgørelse om støj fra vindmøller.

Prototypemøller er ikke omfattet af VE-lovens køberetsordning.

2.3 Fritstående husstandsmøller

Husstandsmøller er mindre møller med en totalhøjde på op til 25 meter. Husstandsmøller kan opstilles uden planlægning, hvis de opstilles i umiddelbar tilknytning til eksisterende bygningsanlæg, hvilket efter hidtidig praksis vil sige opføres inden for ca. 20 meter fra eksisterende bygningsanlæg.

Opføres husstandsmøllerne ikke i umiddelbar tilknytning til eksisterende bygningsanlæg, dvs. fritstående, kræver det, som for alle andre vindmøller, en udpegning i kommuneplanen samt retningslinjer for områdets anvendelse.

Ved små-møller forstås normalt enkeltplacerede møller med et rotorareal på enten op til 1 m² rotorareal ("mikro-mølle") eller med et rotorareal på mellem 1 - 5 m² ("mini-mølle"). Rotorarealet for en vertikalakslet vindmølle er defineret som højden af "vingen" (cylinderen) multipliceret med bredden af rotoren.

Alle elproducerende vindmølletyper er omfattet af bekendtgørelse om støj fra vindmøller, og der skelnes ikke mellem horisontal- og vertikalakslede vindmøller (vindturbine)

Enkeltstående vindmøller med et rotorareal under 5 m² (mini- og mikrovindmøller) er ikke omfattet af VVM-bekendtgørelsen, mens et rotorareal over 5 m² indebærer, at der skal screenes for VVM-pligt (se i øvrigt afsnit 6.2 om husstandsmøller).

Undtagelsesbestemmelsen i bekendtgørelse om planlægning for vindmøller (jf. § 2 stk 7) gælder alene husstandsmøller med en totalhøjde på op til 25 meter opstillet i umiddelbar tilknytning til eksisterende bygningsanlæg. Totalhøjden måles fra terræn, uanset om møllen opstilles på et andet bygningsanlæg.

2.4 Havvindmøller

Energistyrelsen er ansvarlig for planlægning for opstilling af havvindmøller. I forbindelse med planlægning af nye placeringer og behandling af konkrete ansøgninger hører Energistyrelsen øvrige statslige myndigheder for at få afklaret, om der er andre væsentlige samfundsmæssige interesser, der kan blokere for placeringen af et projekt, eller som må afvejes i forhold til planlægning for vindmøller.

På grundlag af myndighedshøringen vurderer Energistyrelsen, om det er relevant at opføre vindmøller inden for det planlagte område.

Der henvises til Energistyrelsens hjemmeside www.ens.dk for yderligere information.

UDKAST

3. Kommuneplanprocessen

Efter planlovens § 11 a, nr. 5 påhviler det kommunalbestyrelsen at fastlægge retningslinjer i kommuneplanen for beliggenheden af tekniske anlæg, herunder vindmøller. Det følger endvidere af bekendtgørelse om planlægning for vindmøller § 2 stk 1, at der kun må opstilles vindmøller inden for områder, der er udpeget hertil i kommuneplanens retningslinjer. Bestemmelsen gælder dog ikke for husstandsvindmøller med en totalhøjde på op til 25 meter, der opstilles i umiddelbar tilknytning til eksisterende bygningsanlæg, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 7.

Kommuneplanlægningen for vindmøller adskiller sig ikke væsentligt fra kommuneplanlægningen for øvrige emner efter planlovens § 11 a.

Der henvises til Vejledning om kommuneplanlægning fra 2008 for en mere fyldestgørende og udtømmende gennemgang.

3.1 Temaplaner, kommuneplantillæg og den løbende revision af kommuneplanen

Som det fremgår af planlovens § 23a, stk. 2 ændres og revideres den samlede kommuneplan løbende, enten med kommuneplantillæg for enkelte områder eller temaplaner inden for planperioden, eller ved en samlet revision hvert fjerde år. For vindmøller kan kommunen således ændre sine retningslinjer, herunder hvilke områder der skal være udpeget til opstilling af vindmøller, når og hvis der opstår behov herfor. De planlægningsmæssige forudsætninger for at opstille vindmøller kan have ændret sig, eller kommunen kan have ændret sine planlægningsmæssige prioriteringer som eksempelvis nye klima- og energimål. Andre ændrede forudsætninger kan være, at eksempelvis en bolig er blevet nedlagt, og at afstandskravet til denne bolig derfor ikke længere skal iagttages.

Kommunen har således mulighed for løbende at tilpasse den fysiske planlægning efter ændrede vilkår og prioriteringer, både for vindmøller og i forhold til øvrige interesser.

3.1.1 Kommunens målsætninger (klimamål, energimål, mv.) og afvejning af beskyttelses- og benyttelsesinteresser (alternativer)

Ved udpegningen af vindmølleområder skal kommunen foretage en afvejning af en lang række interesser, som kan være modstridende, fx hensynet til beskyttelsen af landskabet overfor hensynet til udbygningen med vedvarende energi.

I denne afvejning indgår den samfundsmæssige nødvendighed, som kan have reference til for eksempel statslige eller kommunale målsætninger for udbygningen med vindmøller, målsætninger om energi, klima mv.

Inden for bestemte områder, fx kystnærhedszonen eller OSD-områder jf. afsnit 4.7.8, kræves der endvidere en særlig planlægningsmæssig og / eller funktionel begrundelse for at opstille vindmøller.

Opstilling af vindmøller i denne type områder vil kræve en vurdering af alternative placeringsmuligheder uden for disse områder. Såfremt reelle alternative placeringsmuligheder udenfor et beskyttet område ikke i tilstrækkelig grad kan opfylde kommunens målsætning for udbygning med fx vindmøller og vedvarende energi, eller hvis andre beskyttelseshensyn forhindrer udnyttelse af de alternative områder, kan dette hensyn indgå i den samlede planlægningsmæssige begrundelse for placering af vindmøllerne.

Se også afgørelser fra Natur- og Miljøklagenævnet NMK-500-00051 og NMK-61-00011.

3.1.2 Forhold til nabokommuner

Placering af vindmøller kan have en række planlægningsmæssige konsekvenser for nabokommunerne. Eksempelvis kan placering af vindmøller påvirke beskyttede landskaber eller kulturhistoriske værdier i en nabokommune, begrænse nabokommunens muligheder for at planlægge for eller give tilladelse til støjfølsom arealanvendelse inden for vindmølleområdet støjkonsekvensområde eller begrænse en kommunes mulighed for at planlægge for vindmøller på ellers velegnede placeringer i nærheden. Støjbidraget fra en vindmøllegruppe placeret tæt på kommunegrænsen kan endvidere betyde, at der ikke vil kunne placeres vindmøller i nabokommunen, fordi den kumulative støjpåvirkning så vil overskride støjgrænserne for en nabobeboelse eller et støjfølsomt område (se afsnit 4.4.4 om støj fra vindmøller).

En kommuneplan skal derfor ledsages af en redegørelse for planens forudsætninger, herunder kommuneplanens sammenhæng med kommuneplanlægningen i nabokommunerne, jf. planlovens § 11 e, stk. 1, nr. 9. Nabokommuner kan gøre indsigelse mod en anden kommunes planlægning, hvis forslaget har væsentlig betydning for kommunens udvikling, jf. planlovens § 29 b, stk. 1, og således også betragtes som berørt myndighed, jf. afsnit 3.2.4.

Det kan anbefales, at en kommune indgår i et tværkommunalt samarbejde om planlægning af vindmølleområder, som ligger tæt på kommunegrænsen. Dette vil også ofte muliggøre en bedre udnyttelse af potentielle vindmølleområder med en udstrækning på tværs af kommunegrænsen.

Hvis kommunerne ikke kan blive enige, hvis en nabokommune har gjort indsigelse efter § 29, stk. 1, kan sagen indbringes for regionsrådet, der træffer afgørelse. Er kommunerne ikke beliggende i samme region, træffes afgørelse af miljøministeren (Planlovens § 29 b, stk. 3).

3.2 Planlægningens trin og faser

Planlægning for vindmøller indgår i den planlægningsmæssige proces fra kommuneplanstrategi over kommuneplan til lokalplan. Hertil kommer naturligvis de vindmøller, der alene kræver landzonetilladelse. I forbindelse med hvert planlægningstrin er der krav om inddragelse af offentligheden og miljøvurdering af planerne. Endelig vil de fleste konkrete ansøgte vindmølleprojekter, oftest på grund af vindmøllernes størrelse, være VVM-pligtige (se afsnit 3.3.2).

I det følgende beskrives de væsentligste forskelle og opmærksomhedspunkter i forbindelse med en overordnet plan med fokus på vindmøller og et konkret VVM-pligtigt projekt om vindmøller med lokalplan.

3.2.1 Den overordnede plan

Den samlede afvejning af planlægnings- og miljømæssige interesser i forhold til potentielle placeringmuligheder for vindmøller i en kommune foretages i den overordnede planlægning for vindmøller, der konkret udmøntes i en udpegning af vindmølleområder med tilhørende retningslinjer.

Kommuneplanens retningslinjer for vindmøller danner grundlag for, at interesserede bygherrer kan ansøge om opstilling af vindmøller i de områder, som kommunen har udpeget. Retningslinjerne sætter endvidere, sammen med den øvrige lovgivning, rammerne for, hvilke projekter der vil kunne ansøges om, herunder hvor mange og hvor store vindmøller, der som udgangspunkt kan forventes opstillet i det enkelte område.

Udpegningen af vindmølleområder i kommuneplanens retningslinjer hindrer ikke, at der kan planlægges for en placering, som ikke er udpeget i kommuneplanens retningslinjer. Dette vil dog kræve, at der udarbejdes et kommuneplantillæg, som reviderer kommuneplanens retningslinjer for vindmøller, og at kommunen i redegørelsen til kommuneplanens retningslinjer forholder sig til de øvrige udlagte vindmølleområder.

Der henvises til kapitel 4 vedrørende de lovgivningsmæssige rammer for placering af vindmøller. I de følgende afsnit er fokuseret på planprocessen.

3.2.2 Kommuneplanstrategien og foroffentlighedsfase

Efter planlovens § 23 a skal kommunen offentliggøre en kommuneplanstrategi inden udgangen af den første halvdel af den kommunale valgperiode.

Ønsker en kommune at fremme planlægningen for vindmøller, som strider mod kommuneplanens retningslinjer, og som der ikke er truffet beslutning om i kommuneplanstrategien, eller som vil være uden for de udpegede vindmølleområder i kommuneplanen, skal kommunen gennemføre en foroffentlighedsfase med tilsvarende mulighed for at fremsætte ideer, forslag og kommentarer til den ønskede ændring af kommuneplanen, jf. planlovens § 23 c. Længden af denne foroffentlighedsfase er ikke fastsat i lovgivningen, men i praksis afsættes der normalt en fire ugers høringsfrist.

3.2.3 Miljøvurdering

Efter lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 om miljøvurdering af planer og programmer skal alle planer og programmer, herunder forslag til vindmølleplaner, ledsages af redegørelser for planernes indvirkning på miljøet – herunder vurdering af en mulig væsentlig påvirkning af et udpeget internationalt naturbeskyttelsesområde. Der henvises til vejledning nr. 9664 af 18. juni 2006.

Miljøvurderingen skal udgøre et så fyldestgørende beslutningsgrundlag for kommunalbestyrelsen som muligt bl.a. ved at sikre inddragelse af berørte myndigheder og den berørte og brede offentlighed.

Miljøvurderingen skal indeholde de oplysninger, der er nævnt i bilag 1 til lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 af lov om miljøvurdering af planer og programmer jf. § 7, stk. 2. Det er oplysninger, som med rimelighed kan forlanges med hensyn til aktuel viden og gængse vurderingsmetoder. Det vil fx ikke være muligt at beregne og vurdere det forventede støjniveau eller skyggekast for et vindmølleområde i en overordnet vindmølleplan, så længe den konkrete vindmølletype og præcise placering endnu ikke er fastlagt.

De miljømæssige påvirkninger vil have en vis overordnet karakter, da miljøvurderingen ifølge loven om miljøvurdering af planer og programmer skal "indeholde de oplysninger, som med rimelighed kan forlanges med hensyn til den aktuelle viden og de gængse vurderingsmetoder samt til, hvor detaljeret planen eller programmet er, hvad

den indeholder, og på hvilket trin i et eventuelt planhierarki planen eller programmet befinder sig". Kommuneplanens retningslinjer omfatter kun udpegning og afgrænsning af vindmølleområder, hvor vindmøller kan lokaliseres. En miljøvurdering vil skulle gennemføres mere detaljeret, når der er tale om eksempelvis en lokalplan. Se. f.eks. NoMO 106, januar 2013.

For VVM-pligtige vindmølleprojekter vil kravene efter både VVM-bekendtgørelsen og lov om miljøvurdering af planer og programmer kunne koordineres i planprocessen og sammenfattes i en samlet miljørapport, se også afsnit 3.3.4.

3.2.4 Høring af berørte myndigheder og scoping

I forbindelse med miljøvurderingen af kommuneplanens retningslinjer for vindmøller, er der efter lov om miljøvurdering af planer og programmer krav om at høre andre myndigheder, hvis områder berøres af forslaget til planen, inden der tages stilling til, hvor omfattende og detaljerede oplysninger, der skal indgå i miljørapporten.

Myndigheder, som oftest høres i forbindelse med vindmølleprojekter omfatter bl.a. forsvaret ved nærhed til flyvestationer eller militært øvelses- terræn, trafikstyrelsen vedr. lysmarkeringskrav ift. luftfartsloven, vejdirektoratet eller banestyrelsen ved nærhed til overordnede veje eller jernbaner, Naturstyrelsen vedrørende mulig påvirkning af Natura 2000-områder og beskyttede arter, og nabokommuner ved placering tæt på kommune- grænsen.

Det kan anbefales, at en kommune i forbindelse med vindmølleplanlægningens høringsprocedure inddrager mulige statslige myndigheder, som efter planlovens § 28 kan nedlægge veto mod planens gennemførelse. Det kunne fx gælde Ministeriet for Ligestilling og Kirker ved udpegning tæt på kirker i landskabet.

Myndigheder, der betragtes som berørte, skal høres igen i forbindelse med offentliggørelsen af planforslaget med tilhørende miljøvurdering.

3.2.5 Høring af berørte parter

Efter § 19 i Justitsministeriets lovbekendtgørelse nr. 988 af 9. oktober 2012 af forvaltningsloven skal en myndighed gøre berørte parter bekendt med sagens faktiske omstændigheder, før der kan træffes en afgørelse, og der skal altid foretages en

konkret vurdering af, om nogen har en væsentlig og individuel interesse i planlægningen. I vindmølleplanlægningen vil fx lodsejere, ledningsejere (højspænding, gas mv.) eller radiokædeoperatører inden for et udpeget vindmølleområde typisk skulle betragtes som berørte parter. Lodsejere høres ofte først i forbindelse med et konkret projekt dvs. i forbindelse med lokalplanlægningen. Desuden skal foreninger og organisationer, der som hovedformål har beskyttelsen af natur og miljø eller varetagelsen af væsentlige brugerinteresser inden for arealanvendelsen, betragtes som berørte parter.

Det kan anbefales, at høringen af berørte myndigheder og parter koordineres med en eventuel foroffentlighedsfase for at kvalificere den videre planlægning og miljøvurdering bedst muligt.

3.2.6 Scoping

Resultatet af foroffentlighedsfasen, samt høring af berørte myndigheder og parter, indgår i den samlede fastlæggelse af miljøvurderingens indhold, den såkaldte scoping. Heri foretages bl.a. en nærmere afgrænsning af, hvilke miljømæssige forhold der især forventes påvirket, og hvilke faktorer der bør undersøges nærmere.

Det er væsentligt, at undersøgelsesindholdet afgrænses til de vigtigste miljøfaktorer for at sikre, at det er det væsentligste beslutningsgrundlag, der bliver beskrevet i miljørapporten. Det er derfor ikke nødvendigvis alle forhold, som er kommet frem i forbindelse med foroffentlighedsfasen, som skal undersøges i selve miljørapporten, men fravalget af emner fra foroffentlighedsfasen skal kunne begrundes.

3.2.7 Kommuneplanforslag og offentlighedsfase

Bestemmelserne for offentliggørelse af kommuneplanforslag og miljøvurdering for en vindmølleplan som for øvrige kommuneplanforslag svarer til de generelle bestemmelser for øvrige planemner. Offentlighedsfasen skal minimum vare 8 uger. I denne fase kan offentligheden, interesseorganisationer og andre myndigheder komme til orde. Miljørapporten og plan- eller programforslaget skal være offentligt tilgængeligt.

Når plan- eller programforslaget offentliggøres sammen med miljørapporten, kan der eventuelt holdes et offentligt møde, hvor de bagvedliggende mål for planerne og dokumenterne præsenteres.

Det er særligt vigtigt i den overordnede planlægning, hvor vindmølleområderne identificeres og udlægges, at få debatteret hvor og ud fra hvilke hensyn, der kan og bør stå vindmøller. I den senere planproces for et konkret ansøgt projekt bør diskussionen således i højere grad handle om, hvilken påvirkning møllerne kan forventes at få, og de muligheder der findes for at reducere eventuelle miljøpåvirkninger ved projektilpasninger og/eller afværgeforanstaltninger.

3.2.8 Vedtagelse og klagemulighed

Hvis offentlighedsperioden fører til efterfølgende ændringer af det kommuneplanforslag, som ønskes vedtaget, og ændringerne på væsentlig måde har betydning for andre borgere eller myndigheder mv. end dem, der er kommet med indsigelser på dette punkt, kan den endelige vedtagelse ikke ske, før de pågældende har haft lejlighed til at udtale sig. Ved væsentlige ændringer i et forslag til kommuneplanen skal miljøministeren endvidere have lejlighed til at udtale sig, og kommunalbestyrelsen fastlægger en frist herfor. Ændringer, der er så omfattende, at der reelt foreligger et nyt planforslag, skal offentliggøres på samme måde som det oprindelige planforslag i en ny offentlighedsfase.

For vindmølleplaner betyder det, at hvis kommunalbestyrelsen fx vælger at reducere væsentligt i antallet af udpegede vindmølleområder, skal lodsejerne også til de fravalgte udpegninger have lejlighed til at udtale sig.

Tilføjelse af nye vindmølleområder, som ikke tidligere har fremgået af planforslaget fx på baggrund af forslag fra offentlighedsperioden, vil være en så omfattende ændring, at der reelt foreligger et nyt planforslag. Dette gælder også, selvom disse områder oprindeligt indgik i miljøvurderingen af planen, men i det første offentliggjorte planforslag var blevet fravalgt.

Efter planlovens § 58, stk. 1, nr. 4 kan vedtagelsen af en kommuneplan indbringes for Natur- og Miljøklagenævnet, men kun for så vidt angår retlige spørgsmål. Natur- og Miljøklagenævnet har således ikke mulighed for at tage stilling til, om den vedtagne kommuneplan er hensigtsmæssig eller rimelig. Kommunalbestyrelsens afvejning af forskellige interesser kan med andre ord ikke indbringes til prøvelse.

3.3 Kommuneplantillæg og VVM for et konkret ansøgt projekt

3.3.1 Kommuneplanrammen og retningslinjer

Efter planlovens § 11 b, stk. 1, nr. 8 skal kommuneplanen indeholde rammer for indholdet af lokalplaner for tekniske anlæg, herunder vindmøller, og rammerne skal tilvejebringes i forbindelse med udpegningen af vindmølleområder i den overordnede vindmølleplanlægning.

Ifølge § 3 i Bekendtgørelse om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller skal det areal, som en kommuneplanramme for vindmøller omfatter, være tilpasset den påtænkte vindmøllegruppe eller enkeltstående vindmølle, og indeholde bestemmelser om møllernes forventede maksimale antal og maksimale totalhøjde.

Der henvises til afsnit 4.1 og 4.2 om hhv. afgrænsning af området og valg af opstillingsmønster.

3.3.2 Ansøgning inden for et udpeget vindmølleområde

Hvis et ansøgt vindmølleprojekt er i overensstemmelse med kommuneplanens retningslinjer, herunder bl.a. ligger inden for et udpeget vindmølleområde, er kommunen forpligtet til at fremme planlægningen mest muligt, og behandle sagen snarest, jf. afsnit 5.2.

Kommunen skal herefter tage stilling til, om projektet er VVM-pligtigt. Ifølge Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 1510 af 15. december 2010 om visse offentlige og private anlægs virkning på miljøet (VVM) i medfør af lov om planlægning (VVM-bekendtgørelsen) er alle vindmøller med en totalhøjde på over 80 meter eller grupper af vindmøller med mere end 3 møller altid VVM-pligtige (VVM-bekendtgørelsens bilag 1, pkt. 38).

Alle øvrige vindmøller med en rotordiameter på over 5 m² er omfattet af VVM-bekendtgørelsens bilag 2, hvilket betyder, at der skal foretages en VVM-screening for at fastslå, om vindmøllen kan antages at kunne få væsentlig indvirkning på miljøet (VVM-pligt).

Enkeltstående vindmøller med en rotordiameter på under 5 m² er ikke omfattet af VVM-bekendtgørelsens definition af vindmøller.

For husstandsmøller med en rotordiameter på over 5 m² kan VVM-screeningen med fordel koordineres med landzonesagsbehandlingen efter planlovens § 35.

3.3.3 Ansøgning uden for et udpeget vindmølleområde (ændring af kommuneplanen)

Hvis et ansøgt vindmølleprojekt strider mod kommunens retningslinjer, fx med en placering uden for de udpegede vindmølleområder, men projektet i øvrigt kan realiseres inden for de lovgivningsmæssige rammer, skal kommunen tage stilling til, om man ønsker at fremme planlægningen for det konkrete projekt og ændre kommuneplanen. Hvis ikke, kan kommunen umiddelbart give afslag til det ansøgte projekt.

3.3.4 VVM-pligt og miljøvurdering

Både en overordnet temaplan som udlægger vindmølleområder og et kommuneplantillæg med lokalplan for et konkret ansøgt projekt er omfattet af kravet om miljøvurdering, efter lov om miljøvurdering af planer og programmer også selvom der samtidig er krav om at udarbejde en VVM-redegørelse for anlægget.

I praksis vil man derfor oftest udarbejde en samlet miljørapport, som tilgodeser kravene efter begge bekendtgørelser.

3.3.5 Retningslinjer og VVM-tilladelse

Det er en forudsætning for, at der kan opstilles vilkår i VVM-tilladelsen, at der er opstillet retningslinjer i det kommuneplantillæg, der er tilknyttet VVM-redegørelsen. Vilkår om afværgeforanstaltninger for fx skyggekast eller flagermus skal derfor forankres i specifikke retningslinjer i kommuneplantillægget, og disse retningslinjer skal begrundes i VVM-redegørelsens vurderinger og anbefalinger.

4. Udpegning af vindmølleområder i kommuneplanen

4.1 Afgrænsning af vindmølleområdet

Efter planlovens § 11, stk. 3 skal de afgrænsede områder, der knytter sig til kommuneplanens retningslinjer og rammer, vises på kort. Områderne skal afgrænses entydigt på kortbilag.

Kommuneplanens retningslinjer, jf. § 11 a, nr. 5, skal angive, hvor i kommunen vindmølleudbygningen kan ske. Udpegningen skal ifølge § 3 stk. 1 i bekendtgørelse om planlægning for vindmøller være tilpasset den påtænkte vindmøllegruppe eller enkeltstående vindmølle. Det er ikke efter denne bestemmelse et krav, at kommunen har taget stilling til placeringen af møllerne inden for de udpegede områder.

At en udpegning skal være tilpasset den påtænkte vindmøllegruppe eller enkeltstående vindmølle vil sige, at kommunalbestyrelsen afgrænser de pågældende vindmølleområder, så afgrænsningen afspejler de forventede reelle muligheder for vindmølleopstilling i et givent område.

Bestemmelsen om krav til udpegningen af områder til vindmøller i kommuneplanen er forenklet i forhold til det tidligere gældende cirkulære om planlægning for og landzonetilladelse til opstilling af vindmøller, så der ikke længere er krav om angivelse af afstand mellem møllerne eller krav om hensyn til effektiv udnyttelse af vindenergien og tilpasning til lokale forhold. Der er derfor ikke krav om, hverken i kommuneplanens retningslinjer jf. planlovens § 11 a, nr. 5, eller i kommuneplanens rammer for lokalplanlægningen, at det angives hvor, og med hvilket opstillingsmønster, møllerne forventes opstillet.

Afgrænsningen af området bør dog, af hensyn til kommende investorer og ikke mindst af hensyn til

dialogen med lokalbefolkningen, være tilpasset det enkelte område, så der udpeges et felt, hvor der muligvis vil være en eller flere reelle opstillingsmuligheder. Det vil sige, at afgrænsningen af området vil afspejle den viden, der er på det pågældende tidspunkt i planprocessen, hvor der ikke nødvendigvis er kendskab til et konkret projekt eller opstillingsmønster.

4.2 Opstilling i et letopfatteligt geometrisk mønster

Efter § 2 stk. 4 i bekendtgørelse om planlægning for opstilling af vindmøller skal vindmøller, der opstilles i grupper, opstilles i et i forhold til landskabet let opfatteligt geometrisk mønster. Undtaget fra bestemmelsen er enkeltstående vindmøller, samt husstandsmøller med totalhøjde på op til 25 meter, opstillet i umiddelbar tilknytning til eksisterende bygningsanlæg. Ved fastlæggelsen af opstillingsmønstret for vindmøller i forslaget til en lokalplan må kommunen tage udgangspunkt i såvel det landskab, som møllerne skal opstilles i, som møllernes betydelige fjernvirkning. Kommunalbestyrelsen skal begrunde, hvorfor et opstillingsmønster forventes oplevet geometrisk let opfatteligt. Dette vil fremgå af redegørelsen til lokalplanforslaget (og i VVM-redegørelsen), hvori redegøres for opstillingsmønstrets visuelle indflydelse på omgivelserne.

For grupper med 3 til 4 møller anbefales opstilling i lige rækker med en afstand mellem møllerne på 3 - 4 gange rotordiameter. For grupper med 5 eller flere møller anbefales opstilling i lige eller buede rækker.

Terrænforhold og øvrige landskabselementer i området kan have betydning for vurderingen af vindmøllernes synlighed i landskabet og betyde-

lige fjernvirkning. Beliggenhed af bakkepartier eller meget skov eller læhegnsbeplantning omkring et vindmølleområde, kan gøre synligheden af møller mindre. Tilsvarende kan et åbent og fladt terræn give mulighed for lange udsyn, og vindmøller vil ofte særligt over vandflader, såsom store søer, fjord eller hav, være synlige på større afstande end over land.

Møllernes farve, proportioner og udseende kan endvidere have betydning for vurderingen af vindmøllernes visuelle påvirkning af landskabet samt betydelige fjernvirkning (se evt. afsnit 4.5). Derudover har rotorhastighed betydning, idet mindre, ofte ældre, mølletyper typisk roterer hurtigere og kan give en noget forstyrrende bevægelse i et ellers roligt landskabsbillede. Modsat vil større møller med en væsentlig større rotordiameter rotere langsommere, hvilket kan give oplevelsen af en rolig bevægelse, der kan virke mindre forstyrrende for det samlede landskabsbillede.

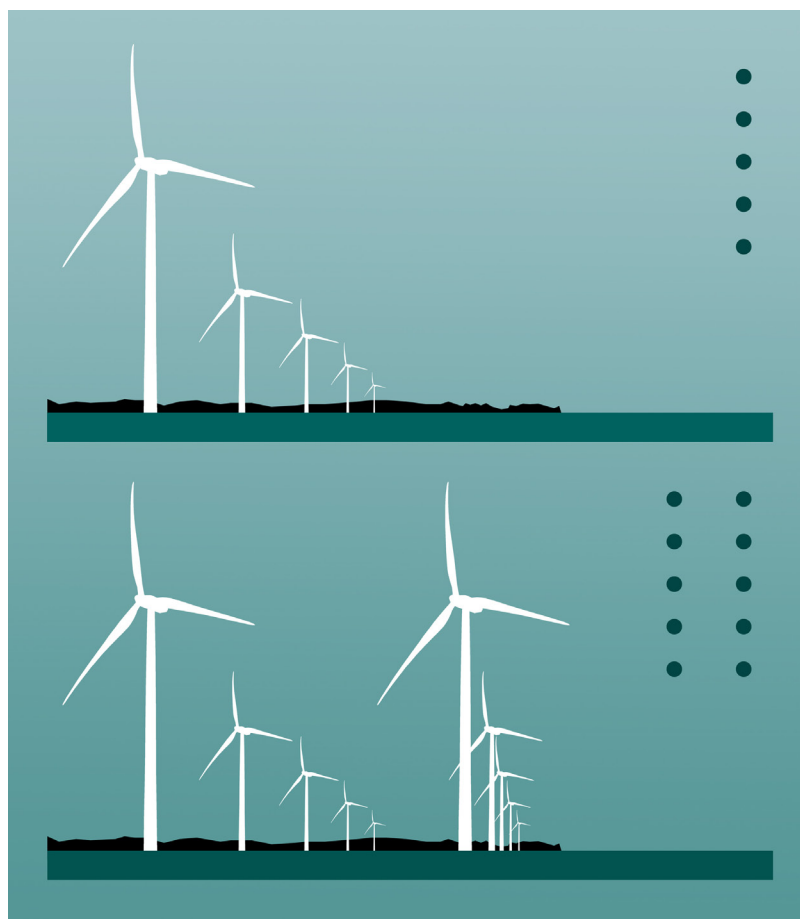
Afstanden til møllerne har også betydning for oplevelsen af møllerne, da det på store afstande kan være svært at adskille møllerne fra andre landskabselementer, og de kan opleves som en udefinerbar del af baggrunden. På kort afstand kan møllerne opleves dominerende.

Med hensyn til opstilling af husstandsmøller henvises til afsnit 6.2.

4.3 Maksimal totalhøjde og antal møller

Kommuneplanens rammer for hvert af de udpegede vindmølleområder skal indeholde bestemmelser om forventet totalhøjde og forventede maksimale antal vindmøller. Angivelsen har bl.a. til hensigt at give borgere, investorer m.v. mulighed for at vurdere konsekvenserne af planforslaget.

Efter § 2 stk. 4 i bekendtgørelse om planlægning for vindmøller må der ikke fastsættes retningslinjer med generelle bestemmelser i kommuneplanen for vindmøllers totalhøjde. Rammerne for lokalplanlægning skal således bygge på en konkret afvejning af forskellige interesser og skal begrundes med planlægningsmæssige hensyn. Men den konkrete planlægning kan efter en konkret vurdering resultere i, at der ikke kan opstilles eksempelvis vindmøller over 80 m i alle de udlagte områder.

Figur 1: Eksempel på opstillingsmønstre - hhv. 1 række og 2 rækker

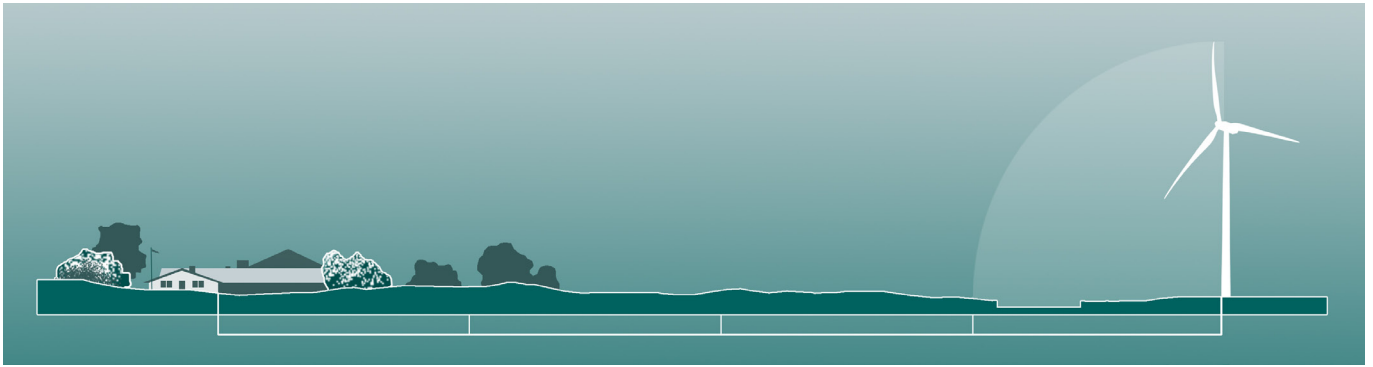
Vindmøllernes forventede totalhøjde og forventede maksimale antal har væsentlig betydning for møllernes fjernvirkning og forventede landskabelige påvirkning og for vurderingen af de indbyrdes afstande til eventuelle andre vindmølleområder samt afstanden til nabobeboelser.

4.4 Opmærksomhedspunkt: Boliger

4.4.1 Afstandskrav mellem vindmøller og beboelse

Efter bekendtgørelse om planlægning for vindmøller § 2, stk. 3, må der ikke gives tilladelse efter planloven til at placere vindmøller nærmere beboelse end fire gange vindmøllens totalhøjde. Afstandskravet gælder dog ikke for vindmølle-ejerens beboelse (§ 2, stk. 6) eller for husstandsmøller opstillet i umiddelbar tilknytning til eksisterende bygningsanlæg (§ 2, stk. 7).

Afstandskravet til beboelse (naboafstandskravet) har været gældende i vindmøllecirkulæret fra 1999 og skal forebygge, at nabobebyggelse påvirkes væsentligt af visuelle gener som glimt, skyggekast og lysafmærkninger. Gener fra glimt (solreflekser) vurderes i dag dog stort set at være elimineret

med moderne vindmøller. Naboafstandskravet skal ses sammen med bekendtgørelse om støj fra vindmøller, som sikrer nabobeboelse mod væsentlige gener fra støj, og begge regelsæt skal overholdes.

Naboafstandskravet har væsentlig betydning for afgrænsningen af de udlagte vindmølleområder i kommuneplanen. Endvidere skal de udpegede vindmølleområder, jf. bekendtgørelse om planlægning for opstilling af vindmøller § 3, stk. 1, være tilpasset den påtænkte vindmøllegruppe eller enkeltstående vindmølle, ligesom der kan være andre beskyttelseshensyn, som kan reducere det udlagte vindmølleområde. Udpegningen af områder til vindmøller bygger på en afvejning af de forskellige interesser og en planlægningsmæssig begrundelse. Det er kommunalbestyrelsen, der har kompetencen til at afveje de forskellige interesser.

Efter § 2 stk. 4 i bekendtgørelse om planlægning for opstilling af vindmøller må kommunalbestyrelsen ikke fastsætte retningslinjer med generelle bestemmelser i kommuneplanen, der øger naboafstandskravet i bekendtgørelsens § 2 stk. 3. Når vindmølleområderne udpeges, kan afstanden til nabobeboelse – efter en konkret afvejning – dog godt være større, end bekendtgørelsens bestemmelse om mindst fire gange møllehøjden. F.eks. kan der være et konkret ønske om at fastlægge større afstand til eksisterende nabobeboelse med henblik på at sikre en by eller landsbys byudviklingsmulighed.

Andre eksempler på større afstandskrav end 4 gange møllens højde kan være landskabs-, natur- eller miljøinteresser, der nødvendiggør en større afstand til nabobeboelse i et konkret tilfælde. Den planlægningsmæssige begrundelse skal altid varetage saglige hensyn.

Ved vindmøllers totalhøjde forstås højden målt til vingspids, når spidsen er højest over resulterende terræn. Eventuel terrænregulering kan ikke trækkes fra eller lægges til, hvilket betyder, at fx totalhøjden ikke kan reduceres ved en afgravning af terræn.

Afstanden mellem vindmøller og beboelse måles efter byggelovgivningens regler, det vil sige vandret fra mølletårnets yderste begrænsning til beboelsesejendommens nærmeste bygningsdel uden hensyn til terrænforskelle, jf. figur 2.

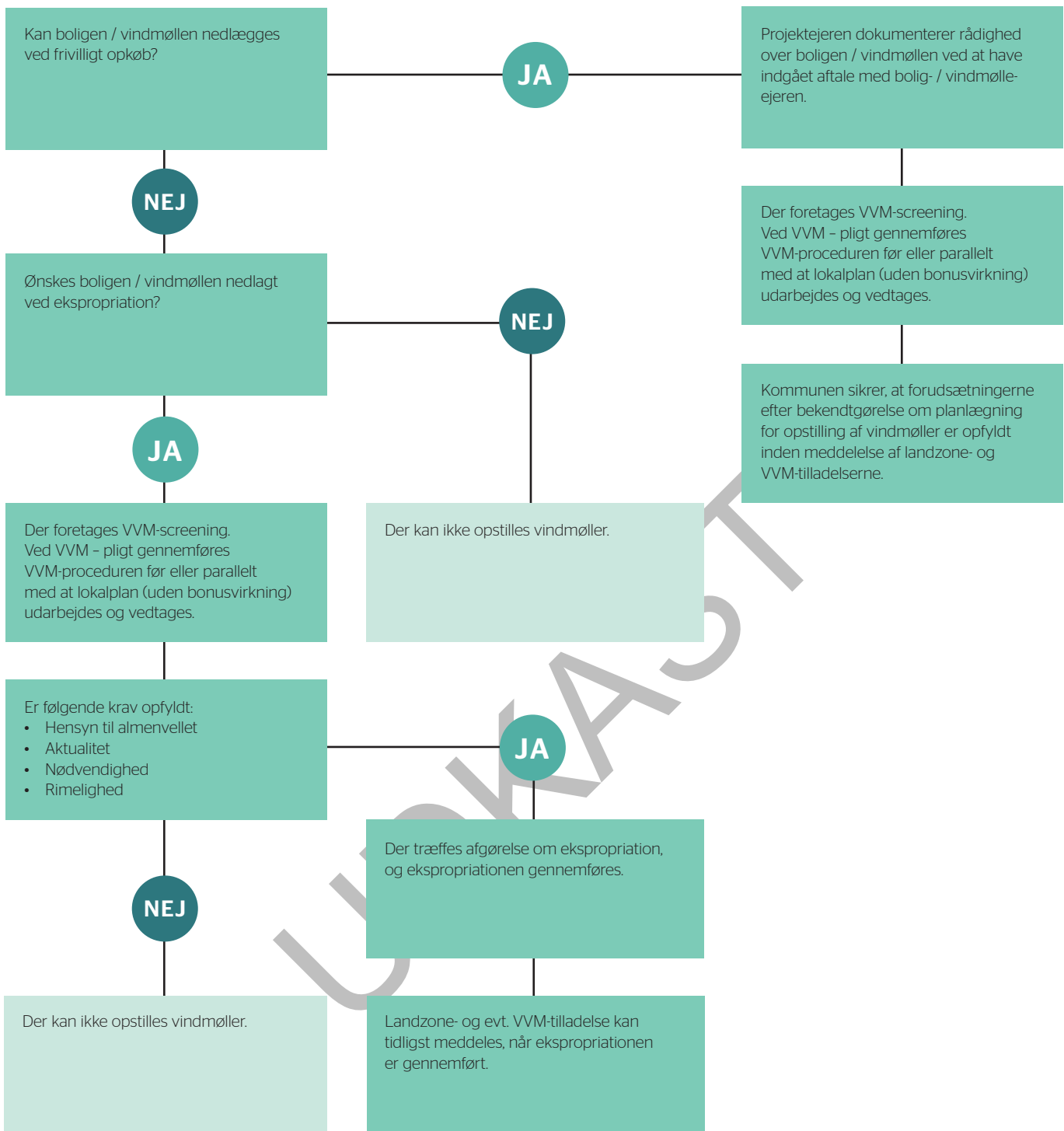
4.4.2 Nedlæggelse af boliger ved frivilligt opkøb eller ekspropriation

Beboelse er en af de væsentligste begrænsninger for placeringen og størrelsen af potentielle vindmølleområder, både pga. naboafstandskravet på 4 gange vindmøllens totalhøjde i bekendtgørelse om planlægning for opstilling af vindmøller, og støjgrænserne i bekendtgørelse om støj fra vindmøller.

Bestemmelserne hindrer dog ikke, at der planlægges for vindmøller nærmere nabobeboelse end naboafstandskravet eller ved en afstand hvor støjgrænserne ikke kan overholdes, såfremt denne beboelse i lokalplanredegørelsen og VVM-redegørelsen forudsættes nedlagt.

Naboafstandskravet i bekendtgørelse om planlægning for vindmøller og støjgrænserne i bekendtgørelse om støj fra vindmøller kan således blandt andet imødegås ved at opkøbe eller ekspropriere ejendomme og efterfølgende nedlægge boligerne på ejendommene. Dermed er det muligt at skabe den fornødne plads til opstilling af vindmøller. Muligheden for at nedlægge boliger kan bidrage til at identificere nye potentielle områder samt bidrage til bedre afgrænsning af potentielle vindmølleområder.

Figur 2: Afstandskrav mellem en vindmølle og en nabobeboelse.

Frivilligt opkøb

Den mindst indgribende mulighed for at skabe plads til vindmøller i det åbne land er ved at nedlægge boliger på baggrund af frivillige aftaler. Frivillige aftaler kan indgås mellem investor og boligejere. Med frivillige aftaler er det muligt at etablere større områder til opstilling af vindmøller og / eller skabe en større afstand mellem naboer og vindmøller. Til sammenligning kan man ved

ekspropriation af boliger ikke skabe større afstand til naboer end forudsat i lovgivningen, da de ekspropriationsretlige betingelser skal overholdes. En ekspropriation kan således ikke omfatte et større areal end nødvendigt for formålet.

Hvis frivilligt opkøb er en forudsætning for realisering af et vindmølleprojekt, skal det fremgå af lokalplanredegørelsen og VVM-redegørelsen.

Figur 3: Procesdiagram ifbm frivilligt opkøb eller ekspropriation hvor eksisterende bolig og/eller vindmølle forhindrer opstilling af vindmøller.

Det forudsættes, at projektejerer skal have rådighed over boligen. Det vil betyde, at der skal være indgået en aftale med boligejerer om, at projektejer kan købe boligen, når kommuneplan-tillægget er endelig vedtaget.

Bekendtgørelsens § 2, stk. 3 om afstand mellem bolig og vindmøller vurderes i forhold til VVM reglerne ikke at have betydning for, om VVM proceduren påbegyndes eller gennemføres, før end de berørte boliger er nedlagt. Det skal dog fremgå af VVM redegørelsen, om boligen i givet fald vil blive eksproprieret eller opkøbt ved frivillig aftale i forbindelse med realiseringen af projektet.

Det anbefales, at boliger, hvor der er indgået en frivillig aftale om opkøb, først kræves nedlagt efter vedtagelse af lokalplanen. Det kræver, at lokalplanen ikke indeholder bestemmelser om, at den erstatter de nødvendige landzonetilladelser efter planlovens § 35 til opstilling af vindmøller, idet der ellers er en umiddelbar ret til at bygge efter lokalplanen, uanset om boligen er nedlagt som forudsat. I stedet vil der foruden en vedtaget lokalplan også kræves landzonetilladelse samt eventuel VVM-tilladelse for at kunne opstille vindmøllerne, men disse tilladelser vil efter bekendtgørelsens § 2 stk. 3 kun kunne meddeles, såfremt forudsætningerne efter bekendtgørelse om planlægning for vindmøller er opfyldt, selvom lokalplanen er vedtaget. Ved en forudsætning om frivilligt opkøb i VVM-redegørelsen skal projektejerer, inden VVM-tilladelse kan meddeles, have rådighed over boligen. Ved rådighed forstås som det mindste en indgået aftale mellem projektejerer og boligejerer om ret for projektejerer til umiddelbart efter opkøbet af boligen at nedlægge denne.

Ekspropriation

Efter planlovens § 47, stk. 1 kan kommunalbestyrelsen foretage ekspropriation af fast ejendom, når det er af væsentlig betydning for virkeliggørelsen af en lokalplan. Det gælder også ekspropriation med henblik på opstilling af vindmøller og fra én privat ejer til fordel for en anden privat. Ønskes boligen nedlagt ved ekspropriation, skal den fornødne planlægning tilvejebringes inden ekspropriationen som grundlag for, at denne kan gennemføres.

Kommunerne kan ikke ekspropriere i forbindelse med kommuneplanlægningen alene på grundlag af en kommuneplan, jf. planlovens § 47. Kommunen skal inden en ekspropriation af boliger have

forsøgt at indgå en frivillig aftale med grundejerer. Kommunen skal endvidere sikre sig, at de øvrige ekspropriationsbetingelser, herunder grundlovens § 73, er opfyldt. Efter bestemmelsen kan der kun eksproprieres inden for den konkrete lokalplans afgrænsning, hvilket i forhold til etablering af vindmøller får den betydning, at en lokalplan arealmæssigt skal omfatte alle de områder, som skal indgå i ekspropriationen.

De processuelle regler for ekspropriationen fremgår dels af planlovens kapitel 14, dels af lov om offentlige veje § 45 og §§ 47-49.

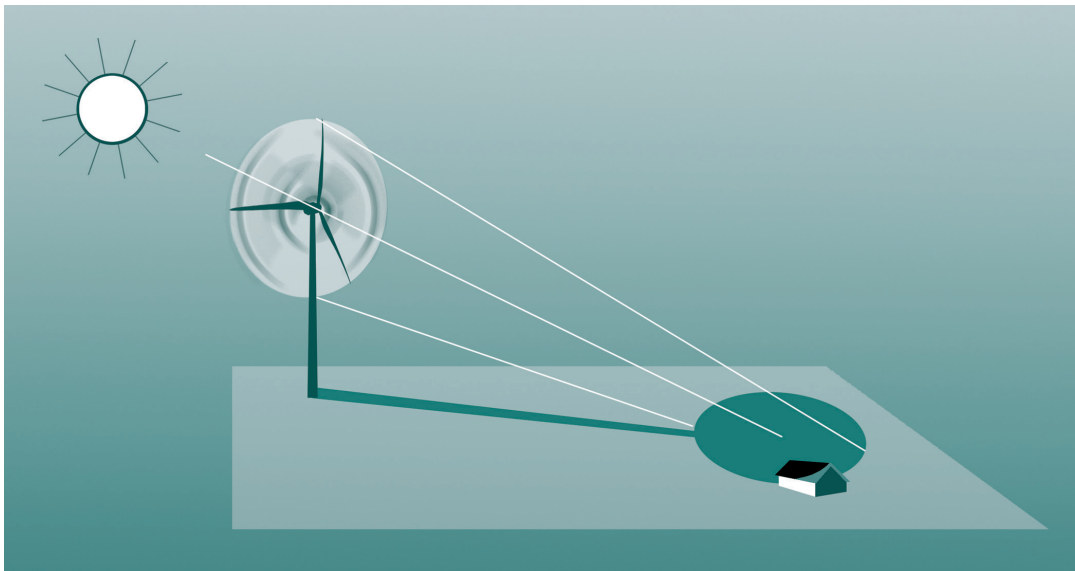
Når der skal ske ekspropriation, vil VVM-tilladelsen tidligst kunne meddeles ved udløbet af 4 ugers klagefrist, jf. planlovens § 60, stk. 1, efter åstedets forretningens gennemførelse. Afgørelsen om ekspropriation kan indbringes for Natur- og Miljøklagenævnet efter planlovens § 58, stk. 1, nr. 2. En klage til nævnet har efter planlovens § 60, stk. 4, opsættende virkning, medmindre nævnet bestemmer andet. Klage over erstatningens størrelse behandles, jf. planlovens § 50, stk. 1, af taksationsmyndighederne og efter reglerne i lov om offentlige veje.

Kommunerne kan ikke ekspropriere alene på grundlag af en kommuneplan, jf. planlovens § 47.

4.4.3 Skyggekast

Gener fra vindmøller som følge af skyggekast fra vingerne afhænger af de meteorologiske forhold for så vidt angår sol og vind, som i høj grad er årstidsbestemt. Derudover afhænger generne fra skyggekast af antallet af vindmøller i en gruppe, deres placering i forhold til nabobeboelserne, vindmøllernes rotordiameter samt af terræn- og landskabsforhold.

Generne bør, ligesom støjgener, vurderes i forhold til både beboelse og udendørs opholdsarealer som haver og terrasser m.v. i umiddelbar tilknytning til beboelsen. Der er ikke fastsat danske grænseværdier for generne fra skyggekast. Energi- og Miljø Data har udarbejdet et Edb-program, WindPRO, Shadow, der muliggør skyggekastberegninger. Programmet kan både bruges til beregninger, hvor der ikke er taget hensyn til de meteorologiske forhold (Worst case) og til beregninger, hvor der er taget hensyn til sandsynligheden for skyggekast som følge af de meteorologiske forhold (Real case eller reel skyggetid). Ved skyggetid forstås skyggekast fra rotorarealet i det

Figur 4: Illustration af en vindmølles skyggecast.

samlede tidsrum inden for et givent areal, jf. figur 4. Ved anvendelse af reel skyggetid kan der tages hensyn til, at skyggecast forekommer oftere i sommermånederne end i vintermånederne.

Det anbefales, at det ved planlægningen for vindmøller sikres, at nabobeboelser ikke påføres skyggecast i mere end 10 timer om året, beregnet som reel skyggetid efter WindPRO, Shadow-programmet eller et tilsvarende program.

Hvis en helhedsvurdering viser, at den bedst egnede placering medfører, at de anbefalede 10 timers maksimale skyggecast ikke kan overholdes, bør kommunen iværksætte tiltag til at bringe den beregnede reelle skyggetid under 10 timer/år. Der kan i VVM-tilladelsen fastsættes vilkår for at standse vindmøllerne på kritiske tidspunkter på baggrund af VVM-redegørelsens beregninger og vurdering, se også afsnit 4.6.4 om afværgeforanstaltninger.

Ved beregning af reel skyggetid bør der tages udgangspunkt i basisforudsætningerne som angivet i bilag 1.

Som dokumentation bør der foreligge detaljerede beregninger af tidspunkter for solopgang, solnedgang, skyggeperiodens start og stop samt varighed for hver af de berørte nabobeboelser.

Dokumentation for skyggecastberegningerne og resultaterne anbefales endvidere at inkludere en angivelse af de anvendte basisforudsætninger og de valgte inputparametre. Derudover bør relevante data til dokumentation af lysintensitet, driftsforhold og vindretning gemmes af vindmølleejer og udleveres til offentlig myndighed på forlangende i forbindelse med verifikation af skyggecastbelastningen fra en given vindmølle.

Ved en placering indenfor 1,7 x totalhøjden fra overordnede veje og jernbaner kan det endvidere anbefales at vurdere, hvorvidt placeringen af vindmøller vil give skyggecast på jernbaner og overordnede veje. Hvis skyggecast på overordnede veje eller jernbaner risikerer at udgøre en trafiksikkerhedsmæssig risiko, vil Vejdirektoratet kunne gøre indsigelse, og fx kræve etablering af afværgeforanstaltninger, se også afsnit 4.6.4.

4.4.4 Støjgrænser og støjfølsom arealanvendelse

Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 1284 af 15. december 2011 om støj fra vindmøller fastsætter bindende støjgrænser, som vindmøller skal overholde i omgivelserne, samt de metoder, hvormed støjen skal vurderes. Bekendtgørelsen administreres af kommunen som miljømyndighed inden for rammerne af miljøbeskyttelsesloven, uafhængigt af planloven. Der henvises til Miljøministeriets vejledning om støj fra vindmøller for en mere udførlig gennemgang af bekendtgørelsen.

I konkrete vindmølleprojekter indgår det beregnede støjbidrag som en væsentlig forudsætning

for de mulige placeringer af vindmøllerne og for hvilke typer vindmøller, der vil kunne etableres. Bekendtgørelsens støjgrænser har sammen med afstandskravet til nabobeboelse i bekendtgørelse om planlægning for vindmøller væsentlig betydning for en vindmøllens endelige placering og kan i nogle tilfælde betyde, at vindmøllen må placeres i en større afstand til beboelse end fire gange møllens totalhøjde, for at støjgrænserne kan overholdes. Det gælder især for projekter med flere vindmøller, afhængigt af den enkelte vindmølletype. Den udsendte støj varierer for forskellige vindmølle typer, idet møllens udformning og konstruktion har væsentlig betydning herfor, og støjbelastningen i omgivelserne kan derfor ikke vurderes alene på baggrund af vindmøllens højde eller installerede effekt.

I den overordnede kommuneplanlægning for udlagte vindmølleområder, hvor der endnu ikke er ansøgt om opstilling af konkrete vindmøller, er det ikke muligt at fastlægge den endelige placering og størrelse af vindmøllerne i forhold til det forventede støjbidrag, og der må derfor ske en tilpasning af placeringen af møllerne inden for vindmølleområdet i den senere, konkrete planlægning for vindmøller.

Støjfølsom arealanvendelse

Begrebet støjfølsom arealanvendelse er i bekendtgørelse om støj fra vindmøller, § 2, stk. 1, defineret som områder, der anvendes til eller i lokalplan eller byplanvedtægt er udlagt til bolig-, institutions-, sommerhus- camping- eller kolonihaveformål, eller områder som er udlagt i lokalplan eller byplanvedtægt til støjfølsom rekreativ aktivitet. Det betyder, at den faktiske anvendelse af et område kan betyde, at der er tale om støjfølsom arealanvendelse, selvom området ikke er udlagt som sådan.

I områder til støjfølsom arealanvendelse kan bygninger til boligformål, institutioner, sommerhuse mm. placeres overalt i området, og derfor skal de udendørs støjgrænser overholdes overalt i området og ikke kun på områder, der aktuelt benyttes som opholdsarealer. Dog betragtes vejarealer, parkeringspladser, regnvandsbassiner og tilsvarende arealanvendelse samt delområder i en lokalplan, der specifikt er udlagt til ikke støjfølsom arealanvendelse, ikke som støjfølsomme. Der kan opstå spørgsmål, om et konkret område faktisk anvendes til boligformål, eller om området i stedet har karakter af spredt bebyggelse, således at det er støjgrænserne for nabobeboelse i det

åbne land, der skal være gældende. Miljøstyrelsen har vejledende udtalt, at hvis mere end en håndfuld huse ligger samlet i kort afstand fra hinanden, vil man normalt betragte det som et boligområde og dermed som støjfølsom arealanvendelse. Baggrunden for udtalelsen er Miljøstyrelsens afgørelse af en klagesag om støj fra en forlystelsespark, hvor det blev lagt til grund, at 6 boliger, der lå på række i umiddelbar nærhed af hinanden som i et parcelhusområde, skulle betragtes som et boligområde, selv om de var beliggende i landzone. Derimod skulle andre boliger i det samme område, som lå med større indbyrdes afstand, betragtes som enkeltliggende boliger i det åbne land.

Det følger af planlovens § 15 a, at en lokalplan kun må udlægge støjbelastede arealer til støjfølsom arealanvendelse, hvis planen med bestemmelser om etablering af afskærmningsforanstaltninger kan sikre den fremtidige anvendelse mod støjgener. Miljøstyrelsens bekendtgørelse om støj fra vindmøller fastsætter imidlertid bindende støjgrænser, og der vil derfor ikke kunne udlægges arealer til boligformål i en lokalplan inden for en vindmøllens støjkonsekvensområde, dvs. det område hvor støjniveauet er større end støjgrænserne.

Derudover skal det også ved planlægningen og gennem landzoneadministrationen sikres, at der ikke etableres støjfølsom arealanvendelse såsom boliger inden for et vindmølleområdes støjkonsekvenszone.

I forhold til landzoneadministrationen er Miljøministeriets bekendtgørelse om støj fra vindmøller kun bindende for vindmøllens ejer. Der bør derfor ikke gives landzonetilladelse til støjfølsom arealanvendelse inden for en vindmøllens støjkonsekvenszone, da det ellers vil begrænse vindmøllens anvendelse og i yderste konsekvens kunne betyde, at vindmøllen skal nedlægges, uanset at vindmøllen som udgangspunkt var lovligt etableret.

Planlovens § 36 stk. 1, nr. 3 og 12 samt § 37 åbner imidlertid op for etablering af boliger uden landzonetilladelse i forskellige situationer, herunder boliger, der er erhvervs mæssigt nødvendige for den pågældende ejendoms drift som landbrugsejendom, medhjælperboliger og/eller en aftægtsbolig på landbrugsejendomme over 30 ha samt indretning af en bolig i en overflødig jord landbrugsbygning. Det kan derfor i forbindelse

afgrænsning og planlægning af vindmølleområdet anbefales at vurdere risikoen for etablering af sådanne boliger i tilknytning til en ejendoms eksisterende bebyggelsesareal for at forebygge en mulig konflikt.

Støjkonsekvensområdet kan først fastlægges på baggrund af de konkret anmeldte vindmøllers beregnede støjbidrag efter vedtagelse af lokalplanen. I den periode, hvor et vindmølleområde kun er udpeget i kommuneplanen, men endnu ikke er lokalplanlagt, kan et støjkonsekvensområde derfor ikke fastlægges. Man må i stedet ved opmærksomhed i planlægningen så vidt muligt sikre, at der ikke uhensigtsmæssigt etableres eller planlægges for støjfølsom arealanvendelse, som kan hindre udnyttelsen af det udlagte vindmølleområde.

4.5 Opmærksomhedspunkt: Landskab

4.5.1 Landskabelige bevaringsværdier

Afvejningen mellem planlægning for vindmøller og landskabsinteresserne sker primært i kommuneplanlægningen, hvor kommunerne skal afveje forandringer i det åbne land, så det sker i respekt for den karakter og kvalitet, der knytter sig til landskaberne.

I varetagelsen af de landskabelige interesser i kommuneplanlægningen lægger planlovens § 11 a vægt på tre forhold: Beskyttelse af de særligt værdifulde landskaber, beskyttelse af de større sammenhængende landskaber og en generel sikring af, at byvækst og nyanlæg ikke forringer landskaberne, når de etableres.

Kommuneplanerne skal indeholde retningslinjer til sikring af landskabelige bevaringsværdier og beliggenheden af områder med landskabelig værdi. De landskabelige bevaringsværdier kan sløres eller forsvinde, hvis der fx etableres bebyggelse, skovrejsning eller tekniske anlæg - herunder vindmøller i bevaringsværdige landskaber. Målet er, at der som udgangspunkt ikke sker reduktion af de værdifulde landskaber, og at de gældende retningslinjer i kommuneplanen ikke svækkes. Hvis beskyttelsen af de særligt værdifulde landskaber reduceres i kommuneplanen, skal kommunen i redegørelsen til kommuneplanen begrunde den ændrede afvejning af interesserne. Begrundelsen skal være baseret på en landskabsanalyse (som fx landskabskaraktermetoden, LKM), der kan afdække det landskabeligt ubetænkelige i ændringen.

Kommuneplanerne skal ligeledes fokusere på de arealer, der har landskabsmæssig værdi, fordi de indgår i en større landskabelig sammenhæng og opleves på tværs af forvaltningsmæssige grænser. Igennem kommuneplanlægningen skal de større sammenhængende landskaber sikres og bevares (herunder de uforstyrrede landskaber), og det skal så vidt muligt undgås at placere nye, større tekniske anlæg, så som vindmøller, både i og for tæt på områderne. Hvis et større sammenhængende/uforstyrret landskab reduceres, skal kommunen på baggrund af en landskabsanalyse, som fx LKM (landskabskaraktermetode), redegøre for, hvorfor det anses for landskabeligt ubetænkeligt, og eventuelt hvilke anlæg, der har ændret udpegningsgrundlaget.

4.5.2 Afstand mellem vindmøllegrupper

Efter § 2, stk 5 i bekendtgørelse om planlægning for vindmøller skal den landskabelige påvirkning af et vindmølleprojekt belyses særligt, hvis den indbyrdes afstand mellem nye vindmøller og eksisterende eller planlagte vindmøller er mindre end 28 gange totalhøjden. Det skal godtgøres, at den landskabelige påvirkning af anlæggene under ét anses for ubetænkelig.

Vurderingen af den landskabelige påvirkning, og hvorvidt den kan anses for ubetænkelig, bør tage udgangspunkt i en vurdering af de landskabelige terrænforhold og områdets indhold af landskabs- og kulturelementer. Møllernes størrelse og opstillingsmønstre vil ligeledes have betydning for vurderingen (jf. afsnit 4.2), ligesom landskabets indhold af andre tekniske anlæg vil have betydning for den samlede landskabsmæssige oplevelse.

Det er ikke alle eksisterende vindmøller, som skal indgå ved vurderingen af afstanden mellem møllegrupper. For eksempel kan der ses bort fra ældre vindmøller, såfremt møllerne forventes taget ud af drift inden for en kortere årrække, og kommunalbestyrelsen har vurderet, at de ikke vil kunne udskiftes.

Bestemmelsen, om at forholdet til eksisterende møllegrupper skal være ubetænkelig, udelukker ikke, at eksisterende vindmøllegrupper kan suppleres med nye møller, som kan indpasses i gruppen med hensyn til udseende og opstillingsmønstre.

Vurderes den landskabelige påvirkning af anlægene under ét ikke at være ubetænkelig, bør der ikke gives mulighed for opstilling af nye vindmøller nærmere end 28 gange totalhøjden fra eksisterende eller planlagte vindmøller. Afstanden kan dog fraviges, hvis kommunen i forbindelse med en konkret vurdering (VVM) kan godtgøre, at samspillet mellem vindmøllegrupperne fremtræder harmonisk i landskabet, og at det samtidig opfattes som adskilte anlæg.

4.5.3 Synlighed i landskabet

Vindmøllers synlighed i landskabet er foruden opstillingsmønster, tilpasning til det pågældende område m.v. betinget af vindmøllens udformning og fremtoning. Et letopfatteligt geometrisk mønster i opstillingen af vindmøllerne, (jf. 4.2), og en tydelig orden i landskabsbilledet kræver som udgangspunkt, at alle møller i en opstilling er ens i forhold til model, størrelse og udseende.

Det tidligere naturklagenævnet (nu Natur- og Miljøklagenævnet) har i en afgørelse fra september 1998 stadfæstet det daværende amts vurdering af, at en aktuell møllegruppes indbyrdes forskellighed ikke umiddelbart ville være synlig i landskabet. I det pågældende tilfælde var der tale om tre møller med samme møllehøjde på 52,5 meter, hvoraf to af møllerne var nye møller, som ikke havde samme vingediameter som den eksisterende. Blandt andet havde det betydning for nævnets afgørelse, at møllefabrikanten havde oplyst, at den eksisterende mølle var udgået af produktionsprogrammet (NKO Nr. 166, sept. 1998).

Retningslinjerne i kommuneplanen bør således fastlægges, at møllerne inden for de enkelte grupper skal have samme rotordiameter og opstilles med samme indbyrdes afstand, så vindmøllerne afspejler de overordnede linjer i terrænet.

Kommunalbestyrelsen bør ligeledes opstille retningslinjer for placering af logo på vindmøllerne. Det strider som udgangspunkt ikke nødvendigvis mod naturbeskyttelseslovens § 21, stk. 1 om forbud mod friluftsklamer i det åbne land at sætte logo på vindmøllerne, men det er en forudsætning, at logoet ikke fremtræder dominerende i forhold til omgivelserne, og at reklameformålet er af underordnet betydning.

Naturbeskyttelseslovens § 21, stk. 1, indeholder forbud mod at opsætte friluftsklamer i det åbne land. Forbuddet gælder efter § 21, stk. 2, ikke for

bl.a. "virksomhedsreklamer, som anbringes i umiddelbar tilknytning til virksomheden, når de ikke virker dominerende i landskabet og ikke er synlige over store afstande".

Det tidligere naturklagenævnet traf afgørelse om, at nogle konkrete producentlogoer på vindmøller ikke var omfattet af forbuddet efter naturbeskyttelseslovens § 21. I det pågældende tilfælde var producentnavnet alene påført møllens maskinhus, og således begrænset til en mindre og afgrænset del af møllen. Nævnet konkluderede, at selvom producentnavnet måtte siges at have et reklameformål, vurderede nævnet, at de konkrete producentlogoer klart var af "underordnet betydning set i forhold til møllens funktion og set i forhold til det samlede synsindtryk af møllen i landskabet" (NKO Nr. 245. april 2002).

4.6 Opmærksomhedspunkt: Natur

4.6.1 Naturbeskyttelsesområder

Efter § 3 i naturbeskyttelsesloven er en række naturtyper beskyttede (§ 3-områder). § 3-områderne findes mange steder i landskabet med både større og mindre arealmæssig udbredelse. De beskyttede naturtyper er vejledende registreret i Danmarks Miljøportal. § 3-beskyttelsen er umiddelbar, og alle arealer, der opfylder naturbeskyttelseslovens definitioner af de beskyttede naturtyper samt arealkrav er beskyttede uanset, om de er registrerede.

Ifølge § 3 må der ikke foretages ændring i tilstanden af 1) naturlige søer, hvis areal er på over 100 m², eller af vandløb eller dele af vandløb, der af miljøministeren efter indstilling fra kommunalbestyrelsen er udpeget som beskyttede, 2) heder, moser og lignende, strandenge og strandsumpe samt ferske enge og biologiske overdrev, når sådanne naturtyper enkeltvis, tilsammen eller i forbindelse med de søer, der er nævnt i stk. 1, er større end 2.500 m² i sammenhængende areal eller 3) moser og lignende, der er mindre end 2.500 m², når de ligger i forbindelse med en sø eller et vandløb. Beskyttelsen administreres meget restriktivt.

Ved planlægning for vindmøller skal det derfor påses, at tilstanden af de beskyttede områder ikke ændres, hverken i anlægsfasen eller under driftsfasen af møllerne.

Ifølge lovbemærkningerne til lovforslaget til lov nr. 9/1992 om naturbeskyttelse (naturbeskyttelsesloven) skal der foreligge særlige omstændigheder,

før der kan gives dispensation til foranstaltninger, som ændrer tilstanden i de beskyttede naturtyper, når ændringerne er væsentlige eller i modstrid med ønsket om at opretholde de pågældende naturtyper som sådanne. Dette skyldes, at reglerne er udtryk for en generel samfundsmæssig interesse i, at de beskyttede naturtyper opretholdes. Kommunalbestyrelsen kan efter en konkret vurdering i særlige tilfælde gøre undtagelse fra bestemmelserne i § 3, stk. 1-3, jf. naturbeskyttelseslovens § 65, stk. 3. Det er kommunalbestyrelsen, der påser overholdelsen af naturbeskyttelsesloven § 3, jf. § 73, stk. 1.

Det er ikke nok, at der er påvist en væsentlig jordbrugs- eller anden økonomisk eller rekreativ interesse i, at et indgreb kan finde sted. For at et indgreb i et områdes tilstand eventuelt kan accepteres, må der enten være tale om et område, som ud fra naturbeskyttelseshensyn vurderes som uden særlig interesse, eller være tale om et indgreb, der i sig selv skønnes ikke at medføre nogen afgørende forrykning af tilstanden i området.

Det fremgår af samme lovbemærkninger at specielle samfundsmæssige, herunder især nationale interesser, fx alternative energiformer såsom vindmøller, i den konkrete sag vil kunne medføre en forskydning af den vægt, der tillægges de naturbeskyttelsesmæssige hensyn, som bestemmelsen tilsigter at varetage.

Hvis det er nødvendigt at dispensere til ændringer i tilstanden af § 3-områder, er det fast praksis, at der fastsættes vilkår om kompensierende foranstaltninger som erstatningspleje eller etablering af erstatningsbiotoper mv.

Der er ingen begrænsninger for de vilkår, som kan stilles i forbindelse med en dispensation, så længe vilkårene ligger inden for rammerne af naturbeskyttelseslovens formål og ikke er mere vidtgående end formålet tilsiger.

4.6.2 Varetagelse af naturinteresser i kommuneplanlægningen

Kommuneplanen skal ifølge planlovens § 11 a, nr. 14 indeholde retningslinjer for varetagelse af de generelle naturbeskyttelsesinteresser, herunder beliggenheden af naturområder med særlige naturbeskyttelsesinteresser, af økologiske forbindelser samt af potentielle naturområder og potentielle økologiske forbindelser. Lavbundsarealer indgår ofte i disse økologiske forbindelser (se også afsnit 4.7.6).

De økologiske forbindelser skal forbinde eksisterende naturområder indbyrdes, hvor de kan indgå i et samlet naturnetværk bestående af de udpegede naturområder forbundet af økologiske forbindelser. De økologiske forbindelser er således med til at sikre store sammenhængende naturområder og muligheder for vandring og spredning af arter af vilde planter og dyr.

Kommunerne skal igennem deres vindmølleplanlægning tage hensyn til denne sammenhæng i naturen ved blandt andet i kommuneplanen at fastlægge retningslinjer, som sikrer, at det samlede naturnetværk beskyttes mod eventuelle negative påvirkninger, herunder påvirkningen fra etablering af vindmøller. Hensigten er at væsentlige ændringer for hovedprincipperne bag naturnetværket undgås. Dermed søges det sikret, at den biologiske mangfoldighed og spredningsmulighederne for de vilde dyre- og plantearter inden for det samlede naturnetværk ikke forringes.

Såfremt der planlægges for aktiviteter, der kan påvirke naturnetværket væsentligt i forhold til hovedprincipperne bag naturnetværket, skal kommunalbestyrelsen beskrive behovet for ændringerne i redegørelsen til kommuneplanen.

4.6.2 Internationale naturbeskyttelsesområder (Natura 2000)

Der gælder særlige regler for planlægning af og tilladelse til planer og projekter, herunder vindmøller, i eller i nærheden af internationale naturbeskyttelsesområder (Natura 2000-områder), jf. bkg. nr. 408 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter (habitatbekendtgørelsen). Områderne er udpeget for at beskytte bestemte arter, herunder fugle og naturtyper (se udpegningsgrundlaget her). Reglerne kan have afgørende betydning for, om planer for vindmøller kan vedtages eller gennemføres.

Bekendtgørelsens § 5 indeholder et forbud mod at planlægge for vindmølleparker, -klynger og store enkeltvindmøller i Natura 2000-områder. Naturstyrelsen kan i særlige tilfælde tillade planlægning for vindmøller, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 5.

Bekendtgørelsens § 6-9 indeholder krav til myndighederne om, at planer og projekter, der i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter kan påvirke Natura 2000-områder væsentligt, skal vurderes nærmere for deres konsekvenser

for området og dets udpegningsgrundlag. Det gælder uanset om planen eller projektet vedrører aktiviteter inden for eller uden for det udpegede område.

Konsekvensvurderingen skal ske i lyset af bevaringsmålsætningerne for området, som er gunstig bevaringsstatus, jf. bekendtgørelsens § 4. I vurderingen skal indgå evt. kumulative effekter, dvs. det påtænkte projekts virkning i sammenhæng med eksisterende påvirkninger, herunder eksisterende møller. Dokumenterer vurderingen, at gennemførelse af planen ikke vil kunne skade udpegningsgrundlaget og områdets integritet, kan planen vedtages. Planen må i givet fald ikke være til hinder for, at bevaringsmålsætningen kan nås.

Natura 2000-planerne kan indeholde mere specifikke bevaringsmålsætninger (se planerne her). Planerne og tilknyttede dokumenter indeholder desuden nærmere oplysninger om udpegningsgrundlag m.v.

Viser vurderingen, at skade på udpegningsgrundlaget ikke kan afvises, kan planen ikke vedtages. Dette særlige forsigtighedsprincip betyder i praksis, at muligheden for at opstille vindmøller i /eller i nærheden af et Natura 2000-område er udelukket, hvis det kan skade udpegningsgrundlaget. Det er især aktuelt for planer om store vindmøller i eller i nærheden af Natura 2000-områder, hvor der er flagermus eller fugle på udpegningsgrundlaget.

Vurderingen skal fremgå af planens redegørelse og af de konkrete afgørelser, der skal træffes, jf. bekendtgørelsens § 6, stk. 1 og § 7, stk. 4.

Beskyttelsen kan kun helt undtagelsesvist fraviges, hvis der foreligger bydende nødvendige hensyn til væsentlige samfundsinteresser, og hvor der ikke findes alternativer, jf. bekendtgørelsens § 10. Projekter og planer, der opfylder disse krav, skal i udgangspunktet være af national karakter, hvilket typisk ikke vil gælde for almindelige produktionsvindmøller. Forinden evt. fravigelse skal indhentes en udtalelse fra Naturstyrelsen, jf. § 10, stk. 5.

Afgørelser, hvor habitatspørgsmål indgår, kan påklages efter de almindelige regler, som gælder efter den lovgivning, afgørelsen er truffet efter. I forhold til planer og afgørelser om vindmøller indenfor Miljøministeriets lovgivning vil Natur- og Miljøklagenævnet som oftest være myndighed.

Der kan læses mere om reglerne i vejledningen til habitatbekendtgørelsen.

4.6.3 Beskyttede arter, herunder bilag IV-arter

Udover den beskyttelse af dyre- og plantearter, der gælder i Natura 2000-områderne, jf. afsnit 4.6.2 gælder også en række bestemmelser, som generelt beskytter dyre- og plantearter. Det gælder beskyttelse af de såkaldte bilag IV-arter samt generelle artsbeskyttelsesbestemmelser.

Bilag IV-arters yngle- eller rasteområder

Der gælder særlige regler for planlægning for aktiviteter, der kan påvirke yngle- eller rasteområder for de såkaldte bilag IV-arter, jf. § 11 i bkg. nr. 408 om udpegnings og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter (habitatbekendtgørelsen). Desuden må plantearter ikke ødelægges m.v. Arterne fremgår af habitatdirektivets bilag IV (link til liste med bilag IV arter). De arter, der er relevante i Danmark, fremgår af habitatbekendtgørelsens bilag 11.

Der kan læses mere om bilag IV-arterne i faglig rapport nr. 635 fra DMU (nu Aarhus Universitet) samt i afsnittet om flagermus og vindmøller i "Forvaltningsplan for flagermus - Beskyttelse og forvaltning af de 17 danske flagermusarter og deres levesteder": www.naturstyrelsen.dk/Udgivelser/Aarstal/2013/forvaltningsplan_flagermug.htm

Beskyttelsesbestemmelserne er generelle og vedrører ikke kun særligt udpegede områder såsom Natura 2000 områder eller inden for § 3 områder. Hensynet til bilag IV-arter skal varetages uanset hvor i landet, der er tale om og kan derfor have betydning i forhold til vindmøllesager over hele landet.

Der må ikke vedtages planer eller gives tilladelser m.v., der kan beskadige arternes yngle- eller rasteområder. I forhold til planlægning af vindmøller kan reglerne fx have betydning, hvis et påtænkt vindmølleprojekt kræver fældning af træer, der kan rumme flagermus, nedrivning af huse med flagermus på loftet eller hvis det overvejes at etablere vindmøller på vedvarende græsarealer, der kan rumme spidssnudet frø. Der kan som udgangspunkt heller ikke meddeles dispensation fra fx naturbeskyttelseslovens § 3, hvis bilag IV-arters yngle- eller rasteområder kan blive beskadiget.

Bestemmelsen rummer en vis fleksibilitet. Hvis det gennem afværgeforanstaltninger kan sikres, at den lokale bestand ikke tager skade, er beskyttelsen af bilag IV-arters yngle- eller rasteområder ikke nødvendigvis til hinder for, at der kan meddeles tilladelse m.v. Det kan fx være i tilfælde, hvor den økologiske funktionalitet af yngle- eller rasteområdet kan sikres gennem at etablere erstatningsnatur for evt. arealer, der måtte blive ødelagt ved et anlægsprojekt, forudsat at andre hensyn ikke taler imod. Afværgeforanstaltninger kan således have betydning for, om et projekt kan gennemføres. Der kan læses mere om administration af bestemmelsen i vejledningen til habitatbekendtgørelsen.

Det skal fremgå af redegørelsen til planen eller af tilladelsen, at den ikke beskadiger yngle- eller rasteområder, jf. habitatbekendtgørelsens § 11, stk. 3.

Der er meget begrænset mulighed for at fravige beskyttelsen, jf. habitatbekendtgørelsens § 12. Beskyttelsen kan i særlige tilfælde fraviges, hvis der ikke er tilfredsstillende alternativer og en eller flere betingelser er opfyldt. Overvejes det at fravige beskyttelsen, skal der, forinden der træffes afgørelse, indhentes en udtalelse fra Naturstyrelsen, jf. bekendtgørelsens § 12, stk. 3.

Hvis der i tilknytning til vindmøller iværksættes aktiviteter, der kan beskadige yngle- eller rasteområder for bilag IV-arter, men som ikke kræver tilladelse efter de regler, som er omfattet af habitatbekendtgørelsen, skal myndighed og lodsejer være opmærksomme på det generelle forbud mod at beskadige sådanne yngle eller rasteområder, som gælder efter naturbeskyttelseslovens § 29 a. I disse særlige situationer er Naturstyrelsen myndighed.

Artsbeskyttelse i øvrigt

Udover reglerne i forhold til beskyttelse af bilag IV-arters yngle- og rasteområder som nævnt ovenfor skal myndigheder ved planlægning for vindmøller være opmærksomme på de regler i naturbeskyttelsesloven og jagt- og vildtforvaltningsloven, der omhandler fredede arter m.v.

Det er således ikke tilladt forsætligt at forstyrre bilag IV-arter, herunder flagermus og vilde fugle i et omfang, så det kan have betydning for bestande af arterne, jf. naturbeskyttelseslovens §29 a, stk. 2 og jagt- og vildtforvaltningslovens § 6 a.

Hvis det kan forudses, at der vil være risiko for kollisionsdrab af individer af fugle og flagermus i et omfang, der kan have betydning for bestande af de pågældende arter, kan det være i strid med jagt- og vildtforvaltningslovens § 6 a.

Naturstyrelsen administrerer denne øvrige artsbeskyttelse.

4.6.4 Afværgeforanstaltninger

Hvis det i vindmølleplanlægningen konstateres, at påtænkte møller vil kunne påvirke naturforholdene negativt, fx beskyttede naturtyper eller beskyttede arter, må det nærmere undersøges, om de negative påvirkninger kan opvejes gennem at justere projektet eller ved at etablere afværgeforanstaltninger. Afværgeforanstaltninger kan således have stor betydning for, om et vindmølleprojekt kan gennemføres.

I særlige tilfælde, hvor det ikke kan undgås at påvirke et naturområde eller en eller flere beskyttede arter kan muligheden for etablering af erstatningsnatur overvejes. Generelt er det dog, når der ses bort fra mindre vandhuller, vanskeligt at etablere erstatningsnatur af en tilsvarende kvalitet indenfor en kortere årrække. Endvidere kan det være vanskeligt at finde lokaliteter, som egner sig til etablering af erstatningsnatur mht. jordbundsforhold, næringsstofindhold, drift i etableringsfasen samt vedligeholdende drift mv.

Det er muligt at iværksætte afværgeforanstaltninger, når det fx handler om at undgå, at eksempelvis fugle eller flagermus kolliderer med vindmøller. Der er eksempelvis erfaringer med at stoppe vindmøllerne ved lave vindhastigheder i perioden 15. juli-15. oktober i områder med flagermus for derved at undgå kollisioner mellem møllerne og fouragerende flagermus. Der er dog begrænset erfaring for, hvor effektivt sådanne afværgeforanstaltninger forhindrer eller begrænser kollisioner.

4.7 Opmærksomhedspunkter, øvrige

4.7.1 Trafikanlæg (afstand til overordnede veje og jernbaner)

Som led i det politiske forlig om et testcenter for vindmøller ved Østerild maj 2010 blev det aftalt, at en arbejdsgruppe skulle undersøge mulighederne for at kunne placere vindmøller tættere på veje og jernbaner end 4 gange møllens totalhøjde og komme med forslag til at ændre de gældende krav til mindsteafstande.

I juni 2011 fremlagde en arbejdsgruppe under Transportministeriet en rapport, som anbefalede, at den fremtidige mindsteafstand mellem vindmøller og overordnede vej- og baneanlæg reduceres til 1 gange møllehøjden - regnet fra kant af vej eller nødspor eller eventuel byggelinje til nærmeste del af mølletårnet.

I en zone mellem 1 og 1,7 gange møllehøjden kan der optræde sikkerhedsmæssige spørgsmål i forbindelse med opstilling af vindmøller, såsom fysiske konsekvenser fx nedfald eller visuelle konsekvenser fx skyggekast. Arbejdsgruppen anbefalede, at der også kan placeres møller i denne zone, med mindre Vejdirektoratet eller Banedanmark kan fremkomme med specifik begrundelse for, at møllerne skal placeres længere væk end 1 gang møllens totalhøjde.

For møller længere væk end 1,7 gange møllehøjden vurderes der ikke at være sikkerhedsmæssige problemer ved at placere vindmøller i forhold til veje og baner.

De anbefalede afstande er fastlagt ud fra en vurdering af risikoen for bl.a. isafkast og havari, set i forhold til trafikintensiteten for overordnede veje og jernbaner. Afstandskriterierne kan derfor ikke umiddelbart overføres til andre situationer, hvor trafikintensiteten er mindre.

De nye bestemmelser indgår i dag i grundlaget for kommunernes planlægning for vindmøller.

4.7.2 Andre tekniske anlæg (afstand til eksisterende og planlagte højspændings-ledninger, gasledninger, mv.)

Der findes ingen generelle afstandskrav mellem vindmøller og andre typer tekniske anlæg som højspændingsledninger, jordkabler, radio- og telekæder og rørledninger m.v. Til gengæld kan der for en række anlægstyper være særlige sikkerheds- eller konstruktionsmæssige forhold, der stiller krav om en vis afstand til nye vindmøller. Ledningsregistret (jf. bekendtgørelse om registrering af ledningsejere) indeholder et register over ejere af ledninger, der er nedgravet i jord eller anbragt på havbunden inden for dansk søterritorium. Formålet er at stille oplysninger til rådighed for myndigheder, virksomheder og privatpersoner om, hvem der ejer ledninger, og sikre at nærmere information om disse ledninger kan fremsendes til graveaktør.

1. september 2005 blev det lovpligtigt at indhente ledningsoplysninger i Ledningsejerregistret (LER), inden der må udføres gravearbejde i forbindelse med projektering

Højspændingsledninger

Ved planlægning af vindmøller nær højspændingsledninger (jordkabler og luftledninger) skal der tages hensyn til, at det er ledningsejeren, der kan fastsætte krav til afstand mellem højspændingsledning og nærmeste mølle i forhold til det konkrete projekt og ledningens type og størrelse. Højspændingskabler og -luftledninger vil, i form af en tinglyst servitut, almindeligvis være omfattet af en 7-20 meter beskyttelseszone for at sikre plads til servicemaskiner m.m. Der må ikke arbejdes i beskyttelseszonen uden tilladelse fra ledningsejeren, og der må ikke være vingeoverslag ind over denne zone.

Luftledninger

Luftledningsejeren vil som udgangspunkt stille krav om en mindsteafstand svarende til 1 gange vindmøllens totalhøjde, således at vindmøllen (i det teoretiske tilfælde af havari) ikke vil vælte ned i luftledninger og tilsvarende kan gælde for placering af kraner under anlægsfasen af nye vindmøller.

Jordkabler

For jordkabler vil ledningsejeren have ønske om en mindste afstand bestemt af de spændingspåvirkninger, som lynnedslag i vindmøllerne vil påføre kabler i nærheden af vindmøllen. Mindsteafstanden vil normalt være 50 meter.

Højspændingsstationer

Hvad angår højspændingsstationer fastsætter stationsejeren krav til afstand mellem højspændingsstation og nærmeste vindmølle i forhold til det konkrete projekt og i forhold til konsekvensvurderinger af den risiko, et vindmøllehavari påfører højspændingsstationen. Den mindste afstand vil som oftest være bestemt af risikoen for, at et møllehavari medfører driftsforstyrrelser i højspændingsstationen med påvirkning af forsyningsikkerheden til følge.

Radio- og telekæder

For så vidt angår radio- og telekæder fastsætter radiokædeoperatøren krav til afstand mellem kæde og vindmølle i forhold til det konkrete projekt og radiokædens type og følsomhed. Afstanden har ingen sikkerhedsmæssige aspekter, men vind-

møller kan virke forstyrrende for radio- og telekæder, og dermed ødelægge signaler gennem kæden. Den anbefalede sikkerhedsafstand til radio-kæder (sigtelinjen mellem masterne) er 200 meter til nærmeste vingespids.

Luftfartsanlæg

Der er især tæt ved flyvepladser opstillet en række anlæg, såsom radarer, kommunikationsanlæg og radionavigationsanlæg, der bruges i forbindelse med luftfart. Funktionaliteten af flere af disse typer anlæg, og dermed flyvesikkerheden, har vist sig at kunne blive påvirket af etablering af vindmøller i en afstand på op til 15 km.

Ved planlægning af vindmøller indenfor den angivne afstand bør koncessionshaver kontaktes, det vil sige den myndighed, der driver anlæggene. Det er NAVIAR/NUAC, der driver langt de fleste af anlæggene. Alle vindmøller uanset totalhøjde beliggende inden for indflyvningsplanen i forbindelse med en flyveplads samt vindmøller med en totalhøjde over 100 m placeret uden for indflyvningsplanen ved en flyveplads skal afmærkes og godkendes af Trafikstyrelsen jf. bestemmelserne i BL 3-11.

Gasledninger

Med hensyn til gasledninger er det danske naturgasnet opbygget af fire slags ledninger: transmissionsledninger, fordelingsledninger, distributionsledninger og stikledninger. I et servitutbælte op til 5 meter omkring alle transmissions-, fordelings- og distributionsledninger på privat grund er der tinglyst en servitut, som indebærer, at der ikke må arbejdes i servitutbæltet uden tilladelse fra ledningsejeren.

Endvidere skal der tages hensyn til, at der i en risikozone (op til 20 meter) omkring en gasledning af sikkerhedsmæssige grunde skal indhentes ledningsoplysninger og eventuelt anmodes om ledningspåvisning, før der må arbejdes. Ligeledes skal der være opmærksomhed på, at der i en sikkerhedszone (op til 20 meter) omkring en gasledning, ikke må opføres bygninger til ophold for mennesker, hverken boliger, arbejdsrum, drivhuse eller lignende.

Rørledninger

Afstandskravet for vindmøller til rørledninger er af sikkerhedsmæssige hensyn som udgangspunkt 2 gange vindmøllens totalhøjde, men ledningsejeren kan dog, ud fra en konkret vurdering, dispensere herfra, ned til 1 gange vindmøllens totalhøjde og typisk betinget af, at vindmøllen udstyres med ekstra elektriske foranstaltninger, der øger sikkerheden i forbindelse med lynnedslag.

4.7.3 Nedtagning af eksisterende vindmøller

Eksisterende vindmøller vil normalt kunne kræves nedtaget, hvis de har været ude af drift i mindst ét år, forudsat at der er knyttet vilkår om fjernelse af vindmøllen efter endt drift til lokalplanen (med bonusvirkning) eller landzonetilladelsen. Når vindmøller nedtages, kan det være hensigtsmæssigt at ændre lokalplanen i overensstemmelse hermed (se også afsnit 5.3.1).

Planmyndigheden kan derimod ikke uden ekspropriation kræve, at vindmølleejere fjerner deres møller, hvis de ellers er lovligt opstillet, så længe de fortsat er i drift. Det kan dog godt forudsættes, at eksisterende vindmøller skal være nedtaget, som betingelse for at nye vindmøller kan opstilles. Det kan fx være hvis det kumulative støjbidrag fra eksisterende og nye vindmøller medfører en overskridelse af støjgrænserne, eller hvis den samlede landskabelige påvirkning vurderes som uacceptabel.

Fjernelse af eksisterende vindmøller vil mest hensigtsmæssigt ske ved frivilligt opkøb, som beskrevet i forhold til nedlæggelse af boliger i afsnit 4.4.2. Der findes dog også et eksempel på ekspropriation af eksisterende vindmøller til fordel for nye.

4.7.4 Skovrejsningsområder og fredskov

Kommunalbestyrelsens vindmølleplanlægning skal indpasses og koordineres i forhold til udpegning af nye skovrejsningsområder. Det er kommunen, som afvejer, om de to interesser er forenelige, og kommunen, skal præcisere anvendelsen i kommuneplanens rammer.

Indtil det beslutes at rejse skov på et areal, udpeget som skovrejsningsområde i kommuneplanens retningslinjer, vil der i princippet være mulighed for, at der kan stå vindmøller på arealet. I forbindelse med ønske om at opføre vindmøller på et areal, som er udpeget som potentielt skovrejsningsområde, bør kommunen vurdere forenelig-

heden med planerne for skovrejsning, herunder at der ikke nødvendigvis er tale om en varig tilstand, når der placeres/udskiftes vindmøller på et areal. Et efterfølgende skovrejsningsprojekt vil som altid skulle efterleve reglerne i vejledningen for skovrejsningsordningen uden særlige hensyn.

Ved eventuelt ønske om tilplantning med skov på hele arealet, bør kommuneplanens retningslinje ændres, så området udgår som område udpeget til vindmøller, og i stedet kun udpeges til skovrejsning. Dette præciseres også i kommuneplanens rammer for lokalplanlægning. Såfremt der kun ønskes opført skov på dele af det hidtil udpegede areal til vindmøller/skovrejsning, kan afgrænsningen af området ændres i lighed hermed, og dele af skovrejsningsområdet kan således eventuelt bibeholdes.

Praksis for dispensation fra forbuddet mod byggeri og anlæg i fredskov er restriktiv. Ifølge skovlovens § 11, stk. 1, må der ikke opføres bygninger, etableres anlæg eller gennemføres terræændringer på fredskovspligtige arealer med mindre, der er tale om bygninger m.v., som er nødvendige for skovdriften eller bygninger, der særligt tilgodeser børns og unges friluftsliv. Dog kan der, når særlige grunde taler for det, dispenseres fra forbuddet, jf. skovlovens § 38 og stilles vilkår, jf. § 39.

Praksis har været, at der kun gives dispensation, hvis der ikke kan findes en placering uden for fredskov, og hvis hensynet til overordnede samfundsmæssige formål vejer tungere end hensynet til at bevare arealet som fredskov.

Som eksempel, på at samfundshensyn har vejet tungere end fredskovspligten, kan nævnes Natur- og Miljøklagenævnets afgørelse om at placere 4 møller i en skov på Mors. Et flertal i nævnet udtalte, at der ved afvejning af, om der undtagelsesvist skulle gives tilladelse til opstilling af vindmøller i fredskov burde lægges vægt på, at det vindmølleprojekt, som kommunen har planlagt for, var i fuld overensstemmelse med Folketingets og regeringens energipolitiske målsætninger og herpå baserede henstillinger til kommunerne. Kommunen havde godtgjort, at der på Mors (i kommunen) ikke fandtes alternative placeringsmuligheder for det ønskede projekt. Endvidere lagde flertallet af nævnets medlemmer vægt på, at skovens rekreative værdi var meget begrænset.

Naturstyrelsen kan dispensere fra forbuddet mod byggeri og anlæg. Naturstyrelsens afgørelser kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet.

4.7.5 Lavbundsarealer, herunder potentielle vådområder

Arealer der er udpeget som lavbundsarealer og/eller potentielt vådområde i kommuneplanens retningslinjer kan samtidig udpeges til opførelse af vindmøller. Det vil kræve, at der er taget stilling til en række naturmæssige problemstillinger i forbindelse med udnyttelse af områdets vindressourcer og ønsket om at oversvømme arealet.

Opstilling af vindmøller i etablerede vådområder kan potentielt have en negativ indvirkning på arealets samlede effektivitet i forhold til næringsstoffjernelse i det omfang, at opførelsen af vindmøller vil betyde væsentlige indskrænkninger i vådområdet i form af anlægs- og adgangsveje, fundamenter mm. Kommunen skal derfor i forbindelse med fastlæggelse af kommuneplanens rammer for lokalplanlægning vurdere foreneligheden af opstilling af vindmøller i lavbundsarealer og/eller vådområder. I kommunens vurdering bør indgå en vurdering af behovet for anlægs- og adgangsveje til anlægget, og det bør sikres, at den samlede udpegning af et lavbundsareal, herunder potentielt vådområde, størrelsesmæssigt svarer til den hidtidige udpegning i kommunen. Endvidere bør muligheden for at genoprette større sammenhængende naturarealer inden for lavbundsarealer, fx med henblik på genskabelse af naturlig hydrologi, indgå i vurderingen. Se hertil Miljø- og Energiministeriets cirkulære nr. 132 af 15/07/98 om regionplanlægning og landzoneadministration for lavbundsarealer, der er potentielt egnede som vådområder, miljømålsloven og Aftale om Grøn Vækst med DF af 16. juni 2009.

I udpegede lavbundsområder må der ikke meddeles landzonetilladelser til byggeri og anlæg, herunder vindmøller, som kan hindre, at de udpegede lavbundsarealer kan genoprettes som vådområder, jf. Miljøministeriets cirkulære om regionplanlægning og landzoneadministration for lavbundsarealer, der er potentielt egnede som vådområder (132 af 15/07 1998), og tilhørende vejledning (133 af 15/07 1998). Kommunen skal i forbindelse med en vurdering af virkningerne på miljøet i en VVM-redegørelse desuden redegøre for, om der er risiko for negativ påvirkning af natur og landskab som følge af planerne om opstilling af vindmøller i et område jf. planlovens § 11 g.

Endvidere har det betydning for kommunens overvejelser, at etableringen af nye vådområder som bidrag til Grøn Vækst-aftalens målsætning om at skabe mere natur ("ny natur") indebærer krav om omkostnings- og arealeffektivitet, og at eventuelle ekstraomkostninger til etablering af vindmøller i eksisterende og kommende vådområder forudsættes afholdt på en sådan måde, så vådområdets omkostnings- eller arealeffektivitet ikke påvirkes nævneværdigt.

Det betyder, at såfremt vådområderne ikke er omkostnings- eller arealeffektive, vil de ikke kunne opnå tilsagn om de statslige tilskud, der i størst muligt omfang skal søges EU-refusion for gennem Landdistriktsprogrammet.

Allerede reetablerede vådområder vil normalt ikke kunne udpeges til kombineret vindmølle- og vådområde, idet opstilling af vindmøller må formodes at ændre de forudsætninger for realiseringen af vådområdet, hvorpå tilsagn om statslige tilskud er givet.

Kommunalbestyrelsen skal endvidere være opmærksom på, om lavbundsområdet er udpeget ud fra andre beskyttelseshensyn som fx internationalt naturbeskyttelsesområde, er belagt med fredskovspligt eller er fredet, hvilket kan umuliggøre udpegningsen af et potentielt kombineret vindmølle- og vådområde.

4.7.6 Kulturhistoriske bevaringsværdier, herunder kirker

Kommuneplanens retningslinjer for sikring af kulturhistoriske bevaringsværdier, herunder beliggenheden af værdifulde kulturmiljøer og andre væsentlige kulturhistoriske bevaringsværdier, har betydning for, hvor der kan stå vindmøller. Kulturmiljøer har ofte samspil med deres omgivelser, herunder landskabet, hvor der eventuelt påtænkes opført vindmøller, og kirkerne fremstår i den forbindelse som markante kulturhistoriske kendingsmærker i landskabet.

Kirker

Ifølge naturbeskyttelseslovens § 19, må der inden for en afstand af 300 meter fra en kirke, ikke opføres bebyggelse med en højde over 8,5 m, medmindre kirken er omgivet af bymæssig bebyggelse i hele beskyttelseszonen. Forbudsbestemelsen indebærer derfor forbud mod at opføre vindmøller inden for byggelinjerne.

Derudover skal kommunalbestyrelserne være opmærksom på, at et menighedsråd, ifølge bekendtgørelse om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde (bekendtgørelse nr. 1238 af 22/10/2007), skal varetage Ministeriet for Ligestilling og Kirkes interesser ved at søge at forhindre, at en kirke, en kirkegård eller de nærmeste omgivelser bliver skæmmet af andres byggeri eller anlægsarbejder. Det bør så vidt muligt undgås, at der foretages ændringer, der forringer skønhedsværdier, der er knyttet til samspillet mellem kirke, kirkegård og omgivelser.

Det er ikke muligt at sige generelt, hvor stort et område et menighedsråd skal varetage i forbindelse med planer om byggeri eller anlægsarbejder. Såfremt der ønskes planlagt for vindmøller i det åbne land inden for kirkeomgivelser, bør kommunerne i forbindelse med redegørelsen for kommuneplanlægningen vurdere de bærende bevaringsværdier og kulturmiljøernes afgrænsning. For kirkeomgivelsernes vedkommende bør kommunerne redegøre for landkirkernes betydning i landskabsbilledet, hensynet til indsyn og udsyn til kirkerne, og kirkeomgivelsernes udstrækning. Kommunen bør lægge ovennævnte redegørelse til grund for en konkret vurdering af beskyttelsesinteresserne i forhold til en eventuel udnyttelse til vindmøller og de samfundsmæssige interesser forbundet hermed.

Beskyttede sten- og jorddiger

Sten- og jorddiger er ligeledes beskyttet efter bestemmelserne i museumsloven § 29 a, som indebærer forbud mod at ændre tilstanden af sten- og jorddiger. Der er ikke beskyttelseslinjer omkring sten- og jorddiger, uanset om de er beskyttet efter museumsloven

4.7.7 Kystnærhedszonen

Ved planlægning i kystnærhedszonen skal der tages størst muligt hensyn til landskab og natur. Samtidig skal planlægningen afvejes imod andre væsentlige miljøinteresser og bymæssige værdier ud fra en planlægningsmæssig helhedsbetragtning.

Det er muligt at planlægge for opstilling af vindmøller i kystnærhedszonen, hvis der kan lægges en særlig planlægningsmæssig eller funktionel begrundelse til grund for den kystnære lokalisering. Vindforhold kan udgøre den fornødne funktionelle begrundelse. Hovedprincippet er dog, at der altid forudsættes en nærmere afvejning af

vindmøller over for natur- og landskabsinteresser i det sårbare kystlandskab.

4.7.8 Områder med særlige drikkevandsinteresser

Områder med særlige drikkevandsinteresser (OSD) og indvindingsoplande til almene vandforsyninger uden for OSD, herunder NitratFølsomme Indvindingsområder (NFI), skal så vidt muligt friholdes for vindmøller.

Vindmøller er aktuelt kategoriseret som mindre grundvandstruende anlæg og er placeret på liste 1, Tilladelseslisten, i "Bilag 1 til: Statslig udmelding til vandplanernes retningslinjer 40 og 41 i forhold til byudvikling og anden ændret arealanvendelse i områder med særlige drikkevandsinteresser, Naturstyrelsen oktober 2012". Det betyder, at der inden for OSD og indvindingsoplande kan planlægges for vindmøller, såfremt der ikke er alternative beliggenheder uden for OSD og indvindingsoplande, og der er vægtige planlægningsmæssige hensyn, jf. trinmodellen i den statslige udmelding.

Såfremt der kan redegøres for, at der ikke er mulighed for eksempelvis at opfylde et politisk fastsat klimamål uden at komme i konflikt med andre overordnede interesser og hensyn, kan der således udpeges vindmølleområder både inden for og uden for OSD og indvindingsoplande, herunder NFI.

Planlægges der for vindmøller inden for OSD og indvindingsoplande, er det en forudsætning, at der redegøres for de planlægningsmæssige hensyn og grundvandsforhold i henhold til trinmodellen, samt at der stilles de nødvendige krav og vilkår til indretning og drift.

Da den statslige kortlægning af grundvandet endnu ikke er gennemført for hele landet, kan kommuner, der vælger at planlægge for vindmøller i OSD og indvindingsoplande, hvor grundvands sårbarhed endnu ikke er kortlagt, vælge at afvente, at den statslige kortlægning af grundvandsinteresserne er gennemført, kortlægge på et dokumentationsniveau svarende til den statslige grundvandskortlægning eller tage udgangspunkt i, at området har status som NFI.

Omfanget af redegørelsen fremgår af "Statslig udmelding til vandplanretningslinjernes retningslinjer 40 og 41 i forhold til byudvikling og anden ændret arealanvendelse i områder med særlige

drikkevandsinteresser (OSD) og indvindingsoplande" med tilhørende bilag 1

4.7.9 Råstofplaner

De regionale råstofplaner udlægger råstofgrave- og råstofinteresseområder i kommunerne. Kommunens rammer for vindmølleplanlægningen må ikke stride mod den regionale råstofplan og bestemmelser, der er relevante for planlægningen af arealanvendelsen i kommunen, vil fremgå af kommuneplanens redegørelsesdel. Eksempelvis kan det indføres i kommuneplanens redegørelse, at der ikke må planlægges for eller opføres anlæg, der begrænser muligheden for råstofudnyttelsen inden for de udlagte graveområder. Endvidere kan retningslinjerne åbne mulighed for, at der kan planlægges for anden arealanvendelse i et område efter endt råstof udnyttelse.

I forbindelse med udarbejdelse af et kommuneplantillæg med udlæg af områder til vindmøller bør kommunen vurdere foreneligheden med planlægning for råstofudvinding, herunder blandt andet hvor stor en del af råstofgraveområdet, der vil blive berørt. Endvidere bør det indgå i vurderingen, at der i råstofforsyningsmæssig sammenhæng ikke nødvendigvis er tale om en varig tilstand, når der placeres / udskiftes vindmøller på et areal og der bør skelnes mellem færdiggravede arealer i forhold til aktive eller endnu ikke påbegyndte indvindingsarealer.

4.7.10 Fredede områder

Opstilling af vindmøller i fredede områder kan være i strid med formålet med fredning af et areal i henhold til naturbeskyttelseslovens kapitel 6. Oftest er der tale om landskabelige hensyn i fredningen. Også tilgrænsende lavvandede dele af søterritoriet kan være inddraget under fredningen.

Såfremt ønske om opstilling af vindmøller i et fredet område vil være i modstrid med fredningens formål, kan opstillingen kun muliggøres, hvis der gennemføres en ny fredningssag, som åbner mulighed for opstilling af vindmøller. En sådan ny fredning vil dog i praksis kun blive gennemført, hvis fredningsmyndighederne konkret vurderer, at der er tale om overordnede samfundsmæssige formål, som vejer tungere end hensynet til formålet med den oprindelige fredning.

4.7.11 Beskyttelseslinjer og klitfredning

Efter naturbeskyttelsesloven må der ikke foretages ændringer i tilstanden af de arealer, der er omfattet af klitfredning (§ 8) og strandbeskyttelse (§ 15). Der må bl.a. ikke opføres bebyggelse mv., herunder vindmøller, etableres hegn, beplantning og terrænændringer mv., og der må ikke foretages udstykning, matrikulering eller arealoverførsel, hvorved der fastlægges skel.

Lovens forbud omfatter strandbredden og som hovedregel 300 meter bag strandbredden, dog 100 meter ved sommerhusområder. Klitfredningszonen kan være noget bredere, og der kan være ældre klitfredede områder længere fra kysten. Beskyttelseslinjerne ligger fast og er registreret i matrikelregisteret og noteret i tingbogen på de enkelte ejendomme. Beskyttelseslinjen kan være fastlagt nærmere kysten på en række strækninger, hvor der er bymæssig bebyggelse.

Forbuddene administreres meget restriktivt og kan ifølge loven kun fraviges i særlige tilfælde. Det fremgår således af lovbemærkningerne til ændringen af naturbeskyttelsesloven i 1994, hvor beskyttelseszonen blev udvidet til 300 meter, at "placering af vindmøller inden for linjerne vil kun undtagelsesvist kunne finde sted og kun i tilknytning til havneanlæg, større tekniske anlæg eller i visse tilfælde inden for dæmningskyster."

Det fremgår endvidere generelt, at "på små øer forudsættes den udvidede strandbeskyttelseslinje administreret mere liberalt, når forholdene kræver det, således som det også er tilfældet i dag for landzoneadministrationen efter planloven".

Det er Naturstyrelsen, der træffer afgørelse i sager om dispensation. Styrelsens afgørelser kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet.

Øvrige beskyttelseslinjer omkring søer, vandløb, fortidsminder, skove og kirker

Bestemmelsen om beskyttelseslinjer om fortidsminder i naturbeskyttelseslovens § 18 indeholder et forbud mod tilstandsændringer inden for 100 meter fra fortidsminder. Forbuddet svarer til forbuddet mod tilstandsændringer inden for strandbeskyttelseslinjen.

Søer og vandløb

Efter naturbeskyttelseslovens § 16 må der ikke placeres bebyggelse, campingvogne og lignende eller foretages beplantning eller ændringer i terrænet inden for en afstand af 150 meter fra søer med en vandflade på mindst 3 ha og de vandløb, der er registreret med en beskyttelseslinje i henhold til den tidligere lovgivning.

Skove

I forhold til skove må der efter naturbeskyttelseslovens § 17 ikke placeres bebyggelse, campingvogne og lignende inden for en afstand af 300 meter fra skove. For privatejede skove gælder dette kun, hvis skovarealet udgør mindst 20 ha sammenhængende skov.

Kirker

Der må ikke opføres bebyggelse med en højde over 8,5 meter inden for en afstand af 300 meter fra en kirke, medmindre kirken er omgivet af bymæssig bebyggelse i hele beskyttelseszonen, jf. naturbeskyttelseslovens § 19. Det sidste vil primært være tilfældet for kirker, der er beliggende i bymæssig bebyggelse (Se evt. afsnit 4.7.6 om kulturhistoriske bevaringsværdier).

Bestemmelserne om beskyttelseslinjer omkring fortidsminder, søer- og vandløb og byggelinjer omkring skove og kirker administreres af kommunerne, der kan træffe afgørelse om dispensation, og som fører tilsyn med reglernes overholdelse. Kommunernes afgørelser kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet.

Bestemmelsernes forbud mod at opføre bebyggelse gælder også for opførelse af vindmøller.

4.7.12 Flyvepladser

Vindmøller kan på grund af deres højde udgøre en risiko for den civile og militære flyvning. Da flyvningen omfatter såvel ruteflyvning i særlige korridorer som små privatfly, der kun flyver om dagen og militær- og redningshelikoptere, der opererer i alle højder og på alle tider af døgnet, er der behov for at stille krav, når der planlægges for højt byggeri og anlæg - herunder vindmøller.

Alle vindmøller inden for indflyvningsplanen i forbindelse med en flyveplads uanset totalhøjde samt vindmøller placeret uden for indflyvningsplanen ved en flyveplads med en totalhøjde over 100 m skal afmærkes og godkendes af Trafikstyrelsen jf. bestemmelserne i BL 3-11. Ingen vindmøller

inden for en indflyvningsplan må have en totalhøjde, der medfører, at en vingetip uanset mølleringens position gennemskærer indflyvningsplanens hindringsbegrænsende flade.

Regler for afmærkning af vindmøller findes i Bestemmelser for Civil Luftfart, BL 3-11 om luftfartsafmærkning af vindmøller. Med de nye bestemmelser forenkles reglerne for luftfartsafmærkning af vindmøller op til 150 meters totalhøjde:

Vindmøller under 100 meter (totalhøjde) skal ikke afmærkes med hindringslys, med mindre de står på særligt kritiske lokaliteter, herunder inden for en indflyvningsplan.

Vindmøller på 100-150 meters højde skal af hensyn til Forsvarets beredskabsflyvninger markeres med to faste, røde lavintensive hindringslys (10 candela) placeret på øverste del af nacellen (generatorhuset).

Vindmøller over 150 meter skal afmærkes med enten hindringslys placeret på overdel af nacellen eller (nye) alternative foranstaltninger (hvortil der skal foreligge en dokumenteret risikovurdering).

Trafikstyrelsen har oplyst, at en vejledning om afmærkning af møller over 150 meter er under udarbejdelse af Trafikstyrelsen og Forsvaret.

Ud over de store lufthavne og flyvepladser, der er afmærket og omfattet af klare bestemmelser for omliggende byggeri og anlæg, findes der i Danmark mange mindre landingspladser til små fly. For disse pladser er der normalt ikke krav om begrænsninger for anlæg i nærheden, men kommunerne bør være opmærksom på pladserne og inddrage klubber og ejere i forbindelse med planlægning for vindmøller.

UDKAST

5. Lokalplanlægning for områder til vindmøller

5.1 Lokalplanbestemmelser

5.1.1 Afgrænsning af lokalplanen

En lokalplan for et vindmølleområde bør normalt kun omfatte de til anlægget nødvendige arealer, herunder adgangsveje, arbejdsarealer og arealer til fundamenter og eventuelle tekniske anlæg såsom transformerstation og målemaster. Afgrænsningen bør dog også omfatte de arealer, som er berørt af vingeoverslag.

Hvis det er nødvendigt at ekspropriere fx en ejendom for at gennemføre lokalplanen, skal lokalplanen dog også omfatte de arealer, som ønskes eksproprieret, da en ekspropriation til en lokalplans gennemførelse kun må ske inden for lokalplanens afgrænsning, se afsnit 4.4.2.

Ved behov for etablering af midlertidige adgangsveje som fx udvidede svingbaner til vingetransport under anlægsfasen, er det dog ikke en forudsætning at disse arealer på forhånd er omfattet af lokalplanens afgrænsning, fordi der ikke er tale om ekspropriation.

5.1.2 Antal møller og placering

Efter § 4 i bekendtgørelse om planlægning for vindmøller skal en lokalplan indeholde bestemmelser om det antal møller, som kan etableres. Lokalplanen skal angive vindmøllernes præcise placering som forudsætning for blandt andet korrekte visualiseringer, samt støj- og skyggeberegninger i miljøvurderingen.

5.1.3 Totalhøjde (min og maks) og udformning

Efter § 4 i bekendtgørelse om planlægning for vindmøller skal en lokalplan endvidere indeholde bestemmelser om vindmøllernes største og mindste totalhøjde. Selvom miljøvurdering og VVM-vurderingen normalt vil være baseret på en

konkret ansøgt vindmølletype, bør lokalplanen give mulighed for, at bygherren kan vælge det mest rentable vindmøllefabrikat, efter at den nødvendige planlægning er tilvejebragt.

I forbindelse med indberetning til Plansystem.dk skal der oplyses om den installerede effekt fra vindmøllerne, som lokalplanen giver mulighed for.

Vindmøllers udformning er altovervejende fastlagt i vindmøllernes typegodkendelse, som bl.a. kun giver mulighed for at etablere trevingede vindmøller på ståltårn. Derimod kan lokalplanen indeholde bestemmelser om opstillingsmønsteret, herunder at vindmøllerne skal opstilles med samme indbyrdes afstand.

5.2 Lokalplanpligten

Efter planlovens § 13, stk. 2 skal en lokalplan tilvejebringes, før der gennemføres større udstykninger eller større bygge- eller anlægsarbejder, og i øvrigt når det er nødvendigt for at sikre kommuneplannens virkeliggørelse.

Det afgørende kriterium for afgrænsningen af lokalplanpligten er, om projektet vil medføre en væsentlig ændring af det bestående miljø. Det indebærer, at der skal foretages en konkret vurdering af projektets konsekvenser i det pågældende område. Selve omfanget af projektet spiller naturligvis en vigtig rolle, men hertil kommer projektets konkrete, visuelle, funktionelle og miljømæssige konsekvenser i øvrigt, bedømt i forhold til områdets karakter.

Vindmøller vil som udgangspunkt udløse lokalplanpligt, hvis der er tale om etablering af større vindmøller i et område, hvor der ikke i forvejen findes vindmøller.

Hvis en kommune modtager en ansøgning om opstilling af vindmøller i et udpeget vindmølleområde, er kommunalbestyrelsen efter planlovens § 13, stk. 3, forpligtet til snarest muligt at udarbejde et forslag til lokalplan og derefter fremme sagen mest muligt. Det vil sige, at kommunalbestyrelsen så hurtigt det er muligt, skal tage initiativ til at udarbejde et lokalplanforslag, og senest 1 år efter bygherrens anmodning må have offentliggjort et lokalplanforslag (jf. Lokalplanvejledning, 2009).

Bestemmelsen giver dog ikke bygherre sikkerhed for, hverken at planforslaget bliver vedtaget, eller at planen får det af ham ønskede indhold. Kommunalbestyrelsen kan inden for kommuneplanens rammer give lokalplanen det indhold, som findes rigtigst.

5.3 Bonusvirkning og vilkår

Efter planlovens § 35 kræves der landzonetilladelse for at opstille vindmøller i landzone. Efter planlovens § 15, stk. 4, kan en lokalplan for et område, der skal forblive i landzone, imidlertid indeholde bestemmelse om, at lokalplanen erstatter de tilladelser efter § 35, stk. 1 (landzonetilladelser), som er nødvendige for lokalplanens virkeliggørelse. Bestemmelsen giver hjemmel til den såkaldte bonusvirkning af lokalplaner for så vidt angår landzonetilladelser. Der kan knyttes betingelser til bestemmelsen.

5.3.1 Fjernelse af vindmøller efter endt drift

Efter planlovens § 15, stk. 4, kan der knyttes betingelser til en bonuslokalplan, fx bestemmelser om, at møllerne skal fjernes, hvis de har været ude af drift i ét år.

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri har vurderet, at vindmøllefundamenter bør fjernes ned til én meter under terræn, således at arealet kan retableres til almindelig landbrugsdrift, men stiller ikke krav om yderligere fjernelse af fundamentet.

Den resterende del af fundamentet bør under særlige omstændigheder også kræves fjernet, hvilket bør vurderes i miljøvurderingen / VVM-redegørelsen for projektet.

5.3.2 Fjernelse af boliger eller vindmøller som forudsætning for opstilling af nye vindmøller

Som nævnt i afsnit 4.4.2 og 4.7.3 kan fjernelse af eksisterende boliger eller vindmøller være en forudsætning for at opstille vindmøller. Det er i den situation en forudsætning, at lokalplanen ikke indeholder de nødvendige landzonetilladelser efter planlovens § 35 (bonuslokalplan). En bonuslokalplan betyder, at der er en umiddelbar ret til at bygge efter lokalplanen, uanset om boligen eller vindmøllen er nedlagt som forudsat.

5.4 Miljøvurdering af lokalplaner for vindmøller

Planer og programmer som kun fastlægger anvendelsen af mindre områder på lokalt plan eller alene indeholder mindre ændringer i vedtagne planer eller programmer omfattes kun af kravet om miljøvurdering, hvis de må antages at kunne få væsentlig indflydelse på miljøet.

Efter praksis vurderes en lokalplan for vindmøller som hovedregel at have en væsentlig indflydelse på miljøet, hvorfor der ofte udarbejdes en miljøvurdering i forbindelse med en vindmøllelokalplan. Hvis et vindmølleprojekt samtidig er VVM-pligtigt er det praksis, at VVM-redegørelsen og miljørapporten udarbejdes som én rapport.

5.5 Forhold til kommuneplanen

Kommunalbestyrelsen kan udarbejde en lokalplan inden for rammerne af kommuneplanen. Ligger det ønskede projekt udenfor kommuneplanens rammer, kræves der en ændring af kommuneplanen, før en lokalplan med det ønskede indhold kan vedtages.

Hvis kommunalbestyrelsen ikke ønsker at udarbejde en lokalplan for et ansøgt projekt, kan kommunalbestyrelsen vælge at ændre kommuneplanen med et kommuneplantillæg. Hvis et sådant tillæg alene har til formål at hindre det ansøgte projekt, må kommunalbestyrelsen dog tillige nedlægge forbud efter planlovens § 14 og inden et år fremlægge et lokalplanforslag, der endeligt afklarer anvendelses- og bebyggelsesmulighederne for det pågældende område.

En beslutning om at nedlægge et forbud efter planlovens § 14 er en afgørelse, som kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet, og som skal overholde en række formkrav bl.a. om varsling og begrundelse.

Hvis planprocessen viser, at lokalplanforslaget ikke ønskes realiseret på grund af andre planhensyn, fx hensynet til naboer, sikring af landskabet eller ønsket om en anden anvendelse af området, kan kommunalbestyrelsen beslutte at ændre kommuneplanen og efterfølgende lade lokalplanforslaget bortfalde.

UDKAST

6. Landzoneadministrationen og husstandsmøller

6.1 Landzoneadministration

Opstilling af vindmøller i landzone kræver landzonetilladelse jf. § 35, stk. 1 i planloven, medmindre opstillingen sker på baggrund af en bonuslokalplan (se afsnit 5.3 om vilkår for bonuslokalplan).

For at der kan gives landzonetilladelse til opstilling af vindmøller, skal et område, hvor der ønskes vindmøller, være udpeget til vindmøller i kommuneplanens rammer for lokalplanlægning, medmindre der er tale om husstandsmøller, der opføres i tilknytning til eksisterende bygningsanlæg. Bestemmelsen er en bindende forskrift for kommunalbestyrelsens administration af ansøgninger om tilladelse til opstilling af vindmøller. Kommunalbestyrelsen skal derfor meddele afslag på en ansøgning, hvis betingelserne i bestemmelsen ikke er opfyldt, og der ikke foreligger en særlig begrundelse for at meddele en tilladelse uden en forudgående planlægning.

Behandlingen af ansøgninger om landzonetilladelse til opstilling af vindmøller, hvad enten der er tale om husstandsmøller eller større møller, bør tage størst muligt hensyn til nabobeboelser og til de øvrige interesser i tilknytning til anvendelsen af det åbne land, herunder natur, landskab, kulturhistoriske værdier og jordbruget. Endvidere bør møllers forhold til andre tekniske anlæg i det åbne land vurderes.

Det forudsættes, at naboer orienteres om ansøgninger om landzonetilladelser efter planlovens § 35, stk. 4, også hvor der er gennemført en forudgående planlægning.

I en landzonetilladelse til vindmøller bør der blandt andet stilles vilkår om, at møllen inkl. fundamentet fjernes uden udgifter for det offentlige, når den

har været ude af drift i 1 år. Erstattes en landzonetilladelse af en lokalplan med bonusvirkning, bør lokalplanen indeholde tilsvarende vilkår.

Landzonetilladelse til opstilling af VVM-pligtige eller lokalplanpligtige vindmøller kan først meddeles, når de nødvendige retningslinjer i kommuneplanen er vedtaget endeligt, og lokalplanen er offentligt bekendtgjort, jf. planlovens § 35, stk. 2.

Det anbefales, at kommunen i forbindelse med behandling af ansøgninger om landzonetilladelse til nye boliger eller anden støjfølsom arealanvendelse inden for et støjkonsekvensområde omkring vindmølleområder, at kommunalbestyrelsen i deres afgørelse også tager hensyn til kommunens planlægning for vindmøller herunder udnyttelse af vindenergien.

Behandling af landzonesager er beskrevet i Miljøministeriets "Vejledning om landzoneadministration Planlovens §§ 34-38".

6.2 Husstandsmøller

Vindmøller med en totalhøjde på op til 25 meter er defineret som husstandsmøller. Hvis husstandsmøller placeres i umiddelbar tilknytning til eksisterende bebyggelse, kan de opstilles uden forudgående planlægning og alene på baggrund af en landzonetilladelse.

"Umiddelbar tilknytning til eksisterende bebyggelse" betyder, efter hidtidig praksis, at en husstandsmølle opføres inden for ca. 20 meter fra eksisterende bygningsanlæg. Det er dog ikke afstanden alene, der afgør, hvorvidt en bygning vurderes at opfylde de rette betingelser. Det beror på en samlet vurdering, om vindmøllen, sammen med ejendommens bebyggelse, kan opfattes som en

samlet enhed i landskabet (jf. Miljøministerens svar på spørgsmål nr. 33 (alm. del), Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg den 25. november 2011, NMK-31-00344). I en afgørelse har Natur- og Miljøklagenævnet efter en samlet vurdering ikke fundet, at den ansøgte placering af en husstandsmølle ca. 31 meter fra nærmeste bygning i et åbent, kystnært landskab kunne tillades (NMK-31-00717).

En kommunalbestyrelse kan ikke med retningslinjer i kommuneplanen indføre forbudszoner for opstilling af husstandsmøller. En ansøgning om landzonetilladelse til opstilling af en husstandsmølle vil altid skulle vurderes på baggrund af de konkrete forhold i forhold til landzonebestemmelserne (NMK-31-00505).

Husstandsmøller er undtaget fra det generelle krav om, at vindmøller skal opstilles i et let opfatteligt geometrisk mønster, samt undtaget fra afstandskravet om fire gange møllehøjden til nærmeste bolig. Dette skyldes, at husstandsmøller, på grund af deres højde, ikke påvirker omgivelserne på samme måde som større vindmøller. Endvidere er husstandsmøller undtaget fra bekendtgørelsens redegørelseskrav i forbindelse med planlægning for vindmøller nærmere 28 gange møllehøjden fra andre vindmøllegrupper.

Kommunalbestyrelsen skal være opmærksom på, at landzonetilladelsen kan betinges ved at fastsætte vilkår for tilladelse. Der kan, eksempelvis fastsættes vilkår om udseende, tårnets udformning, farve på vinger, belysning, omdrejningsretning, begrundet i bevarings-, nabo- eller landskabshensyn. Kommunalbestyrelsen kan derimod ikke stille krav til husstandsmøllernes udseende ud fra et teknisk hensyn. Disse hensyn skal varetages af godkendelsesordningen. Kommunalbestyrelsen tinglyser betingelser af varig interesse på ejendommen på ejerens bekostning jf. planlovens § 55. Der kan bl.a. stilles vilkår om, at vindmøller skal nedtages senest 1 år efter endt brug.

Som for øvrige landzonetilladelser forudsættes det, at naboer orienteres skriftligt om ansøgninger om landzonetilladelse efter planlovens § 35, stk. 4. En landzonetilladelse skal offentliggøres med oplysning om klagemulighed til Natur- og Miljøklagenævnet. Afgørelsen kan påklages af enhver med retlig interesse i sagens udfald fx grundejeren og naboer. Landsdækkende foreninger og organisationer, der som hovedformål har beskyttelse af natur og miljø eller varetagelse af væsentlige

brugerinteresser inden for arealanvendelse, fx Danmarks Naturfredningsforening, kan også påklage kommunalbestyrelsens afgørelse. Alle klager sendes til kommunen, der videresender klagen og sagens materiale til Natur- og Miljøklagenævnet.

Såfremt vindmøllen er lokalplanpligtig, kan der ikke gives landzonetilladelse før den fornødne lokalplan er offentligt bekendtgjort. Det gælder fx, hvis vindmøllen er en del af et større byggeri i landzonen.

Ansøgning om landzonetilladelse til opstilling af en husstandsmølle inden for et område, hvor en kommune har kommuneplanlagt eksempelvis et kommende vindmølleprojekt, må forventes at få afslag, da ejendomme, der er omfattet af et forslag, ikke må udnyttes på en måde, der skaber risiko for en foregribelse af den endelige plans indhold (jf. NMK-31-00500).

Ved etablering af vindmøller, der er omfattet af VVM-reglerne, må der tidligst gives landzonetilladelse, når kommunen har truffet afgørelse om "ikke VVM-pligt".

I landzonen vil der dog sjældent blive tale om VVM-pligt med krav om kommuneplantillæg og VVM-tilladelse for enkeltstående husstandsmøller, fordi der oftest er tale om mindre møller i umiddelbar tilknytning til eksisterende bebyggelse i landzone. Et projekt med husstandsmøller kan imidlertid være VVM-pligtigt på grund af antallet af møller, eller hvis møllernes placering antages at kunne få væsentlig indvirkning på miljøet. En væsentlig miljøpåvirkning kan fx være, hvis nabobeboelse påføres skyggekast i mere end de anbefalede 10 timer om året. Støj fra vindmøller vil indgå i en eventuel VVM-redegørelse, men vil være reguleret af Miljøministeriets bekendtgørelse om støj fra vindmøller.

I boligområder i byzone eller i sommerhusområder vil en husstandsmølle ofte være VVM-pligtigt på grund af støj og skyggekast og forudsætte kommuneplantillæg med VVM-redegørelse og VVM-tilladelse.

Mini- og mikromøller som enkeltstående møller er efter Naturstyrelsens opfattelse ikke omfattet af planlovens VVM-regler.

Læs mere om VVM-reglerne på Naturstyrelsens hjemmeside: www.naturstyrelsen.dk

Fritstående husstandsmøller

Der kan ikke gives landzonetilladelse til husstandsmøller, som opstilles uden tilknytning til eksisterende bebyggelse, med mindre kommunalbestyrelsen har vedtaget kommuneplanretningslinjer og rammer for lokalplanlægningen, der udpeger et område til opstilling af vindmøller, eller der er udarbejdet en lokalplan. Kommunalbestyrelsen vil derfor altid skulle foretage en konkret vurdering af ønsket af, hvorvidt opførelse af husstandsmøller uden tilknytning til eksisterende bebyggelse er i overensstemmelse med kommuneplanen. Kommunalbestyrelsen vil blandt andet skulle inddrage hensynet til den kommunale planlægning, naboer og den landskabelige påvirkning af placeringen.

Kommuneplanens retningslinjer kan præcisere, hvilke beskyttelsesinteresser og hensyn kommunalbestyrelsen ønsker varetaget for opstilling af mindre vindmøller i de enkelte områder, for derved at kunne give potentielle ansøgere en indikation af, hvorvidt en ansøgning vil kunne forventes at blive imødekommet.

Som for planlægning af andre typer vindmøller kan kommunalbestyrelsen ikke generelt vedtage en politik imod små vindmøller eller mod visse typer af møller. Kommunalbestyrelsens planlægning må bero på en konkret vurdering af, om der kan opstilles vindmøller i det enkelte område, (jf. afsnit 4.3 om kommuneplanlægning for vindmøller). En generel politik imod små vindmøller i en kommune er således ikke tilstrækkeligt til at give afslag på en ansøgning om landzonetilladelse.

Kystnærhedszonen

Landzonetilladelse til opstilling af husstandsmøller i kystnærhedszonen må kun meddeles, hvis det ansøgte har helt underordnet betydning i forhold til de nationale planlægningsinteresser i kystområderne, jf. planlovens § 35, stk. 3.

6.3 Vindmøller i byzone

Planlægning af vindmøller i byzone er omfattet af de samme krav som for planlægning af vindmøller, der opstilles i landzone, nemlig at krav til støj, afstand til nabobeboelser etc. skal overholdes. Men særligt i relation til overvejelser om møller i byzone kan der fx være tale om at undersøge konkrete muligheder for opstilling af vindmøller i erhvervsområder o. lign.

Vindmøller placeret i et erhvervsområde skal overholde grænseværdierne defineret i bekendtgørelse om støj fra vindmøller. Erhvervsområder er i sig selv ikke defineret som en støjfølsom arealanvendelse, hvormed vindmøllen ingen støjkrav har overfor selve erhvervsområdet. Såfremt en vindmølle er opstillet på en virksomhed, hvor støjen fra virksomheden er reguleret i en miljøgodkendelse eller et påbud, vil der normalt være fastsat støjgrænser for den samlede virksomhed bortset fra vindmøllen, fordi vindmøllens støj reguleres selvstændigt gennem bekendtgørelse om støj fra vindmøller. Ønskes det, at den samlede støj fra virksomheden inklusive vindmøllestøjen ikke skal belaste omgivelserne mere, end hvis der alene havde været tale om virksomhedsstøj, kan dette opnås ved fx at fastlægge en støjgrænse for virksomheden bortset fra vindmøllen, som er skærpet med 3 dB i forhold til Miljøstyrelsens vejledende grænseværdier for virksomheder, jf. Miljøstyrelsens vejledning 5/1984.

Kommunalbestyrelsen tager stilling til et vindmølleprojekt i byzone og i sommerhusområder i forbindelse med anmeldelsen efter VVM-reglerne. Anmeldelsen kan ske samtidig med ansøgningen i forbindelse anmeldelse efter BR-10.

Husstands- og minimøller i byzone eller sommerhusområder

Kommunalbestyrelsen kan fastsætte bestemmelser i kommune- og lokalplaner, som har betydning for muligheden for at opsætte husstandsmøller, mini-møller eller mikro-møller.

Kommuneplanen

I kommuneplanens retningslinjer kan der være bestemmelser, som muliggør opstilling af småmøller inden for byzonen.

En kommunalbestyrelse kan med henvisning til planlovens § 12, stk. 3 forhindre, at der opstilles småmøller i byzone og sommerhusområder, hvis det er i strid med kommuneplanens rammedel. Det er en forudsætning, at kommuneplanens rammebestemmelser er så klare og præcise, at der ikke er tvivl om, at placering af en husstandsmølle, mini-mølle eller mikro-mølle vil være i strid med rammebestemmelserne.

Natur- og Miljøklagenævnet har i en sag, hvor en ansøger har ønsket opsætning af en minivindmølle i et kommuneplanlagt område til anvendelse til boligformål, ikke fundet, at en minivindmølle, der er

udarbejdet til opsætning på et almindeligt beboelseshus, var i klar modstrid med boliganvendelsen. Nævnet fandt i den pågældende sag, at opsætning af en minivindmølle var umiddelbart tilladt efter planloven. Nævnet lagde blandt andet til grund, at opsætning af en vindmølle indgik som en integreret del af bebyggelsen og i øvrigt opfyldte de bebyggelsesregulerende bestemmelser efter rammerne. Nævnet vurderede, at opsætningen af minivindmøllen ikke kunne forhindres med et forbud i medfør af planlovens § 12, stk. 3, da det ikke direkte fremgik af de pågældende rammebestemmelser, at opsætning af minivindmøller er forbudt. (Afgørelse af 24. maj 2006 j.nr. 03-33/350-0184 og NKO 388, juli 2006).

Er et område, hvor minivindmøller påtænkes opstillet, udlagt til offentligt formål i kommuneplanen, eller omfattet af en gældende byplanvedtægt eller lokalplan kan etablering af småmøller i byzone ikke forhindres ved henvisning til planlovens § 12, stk. 3 om kommuneplanens rammebestemmelser.

I de tilfælde, hvor et byggeønske mv. er i strid med kommuneplanen, men er i overensstemmelse med en gældende lokalplan eller byplanvedtægt, må kommunalbestyrelsen vurdere, om pligten til at virke for kommuneplanens gennemførelse gør det nødvendigt at forhindre den pågældende disposition med et forbud efter § 14. Forbuddet kan højst nedlægges for et år, og forbuddet skal følges op af udarbejdelse af forslag til lokalplan.

Ved lovbundne forvaltningsakter, fx en byggeansøgning, der hverken forudsætter lokalplan, landzonetilladelse eller dispensation fra anden lovgivning, der administreres af kommunen, må kommunalbestyrelsen derfor enten meddele den ansøgte tilladelse eller nedlægge forbud efter § 14 med pligt til efterfølgende udarbejdelse af lokalplan.

Læs mere i Miljøministeriets "Vejledning om kommuneplanlægning" side 92-93 og Natur- og Miljøklagenævnets NKO 60 1/1995.

Lokalplaner

I lokalplaner kan der være bestemmelser, der angiver nærmere placering af eller forbyder nærmere bestemte tekniske anlæg, antenner og lignende. Kommunalbestyrelsen må i den forbindelse vurdere, om man er indstillet på at meddele dispensation i den konkrete sag i den udstrækning, kommunen er berettiget hertil.

Meddelelse af dispensation efter planlovens §§ 19-20, hvor kommunalbestyrelsen kan dispensere fra bestemmelser i en lokalplan, forudsætter, at kommunen har orienteret ejere, naboer og foreninger før afgørelsen træffes, ligesom kommunens afgørelse i givet fald kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet.

Generelle myndighedskrav til mindre vindmøller

Ud over planloven indeholder en række andre love bestemmelser, der har betydning for opstilling af husstandsmøller. Det gælder bl.a.:

1. Bekendtgørelse nr. 73 af 25. januar 2013 om teknisk certificeringsordning for vindmøller
2. Bygningsreglement - BR 10
3. Bekendtgørelse nr. 1284 af 15. december 2011 om støj fra vindmøller
4. Naturbeskyttelsesloven - LBK nr. 933 af 24/09/2009 med senere ændringer

Teknisk certificering

Klima- Energi- og Bygningsministeriets bekendtgørelse nr 73 af 25. januar 2013 om teknisk certificeringsordning for vindmøller indeholder krav til teknisk certificering af vindmøller.

Det er Energistyrelsens Godkendelsessekretariat, der administrerer Den tekniske certificeringsordning for vindmøller. Læs mere på Energistyrelsens hjemmeside - www.ens.dk og på Godkendelsessekretariatets hjemmeside www.vindmoellegodkendelse.dk.

Byggelov - BR10

Efter Bygningsreglementet af 29.8.2011 skal vindmøller anmeldes til kommunen inden opstilling jf. BR-10, kap.1.5, stk. 1 nr. 6. Ved vindmøller skal anmeldelsen ud over oplysningerne om det arbejde, der skal udføres, vedlægges nødvendige tilladelser efter anden lovgivning. Det gælder bl.a. teknisk godkendelse, landzonetilladelse, VVM-tilladelse eller screeningsafgørelse (i tilfælde af at anlægget ikke er VVM pligtigt), dokumentation for at støjkrav overholdes samt eventuel tilladelse efter naturbeskyttelsesloven eller anden lovgivning.

Ved anmeldelsen skal kommunalbestyrelsen undersøge, om byggearbejdet er i strid med anden lovgivning. Kommunalbestyrelsens pligt omfatter al anden lovgivning, der er relevant i forbindelse med byggesagsbehandlingen. Denne pligt påhviler kommunalbestyrelsen i kraft af dens egenskab af offentlig forvaltningsmyndighed. I Bygnings-

styrelsens vejledning om kommunalbestyrelsens lovgennemgang er der nærmere redegjort for, hvilke bestemmelser i den nævnte lovgivning, som skal påses overholdt.

Har kommunalbestyrelsen ikke reageret inden 2 uger fra den dag, anmeldelsen er modtaget, kan byggearbejdet påbegyndes.

Læs mere på Energistyrelsens hjemmeside:
www.ens.dk

UDKAST

Bilag 1

Beregning af reel skyggetid

Alle nabobeboelser, der kan forventes at modtage skyggekast, og alle vindmøller, der kan forventes at bidrage til skyggekastet omkring de projekterede vindmøller, bør inddrages i beregningerne. Udvalgte af relevante nabobeboelser og vindmøller foretages på følgende måde:

Relevante nabobeboelser: På baggrund af de angivne basisforudsætninger beregnes et skyggekastkort, der angiver isolinjen for 0 timer skyggekast pr. år (reel skyggetid). 0 timer-isolinjen markerer grænsen til de arealer, hvor skyggen ikke forekommer. Alle nabobeboelser, der ligger inden for 0 timer-isolinjen samt beboelser uden for 0 timer-isolinjen i en afstand mindre end 15 meter fra beboelsen, inkluderes i de videre analyser.

Relevante vindmøller: Alle eksisterende vindmøller indenfor en afstand af 28 gange totalhøjden fra de nye vindmøller inddrages i beregningerne.

Beregningen opdeles herefter i 2 faser; en screening og en specifik beregning.

Screening

Der beregnes reel skyggetid til et udendørs opholdsareal svarende til et areal på 15 m x 15 m. Centrum af beregningsfladen er svarende til støjbekendtgørelsens (bekendtgørelse nr. 1284 af 15. december 2011) udendørs opholdsareal dog maksimalt 15 m fra beboelse. Arealet placeres beregningsmæssigt 1 meter over terræn, og der beregnes som et "drivhus", dvs. altid peger mod den mølle, der regnes for.

Specifik beregning af skyggekast

I de tilfælde, hvor 15 m x 15 m fladen ved screeningen beregnes til at have mere end 10 timers reel skyggetid pr. år, skal der for den aktuelle nabobeboelse også beregnes skyggekast for selve beboelsen og faktisk udendørs opholdsareal. I disse beregninger indgår konkrete informationer om beboelsens vinduer, opholdsarealets størrelse mm.

Modelforudsætninger

- 1) Der anvendes en veldokumenteret og almindelig anerkendt algoritme til beregning af solens højde og azimuth på et givent sted, dato og tidspunkt.
- 2) Der anvendes topografisk information om terrænets højdeforhold med en ækvidistance på 5 meter eller mindre.
- 3) Der foretages en synlighedsberegning, således at reduktion af skyggekastet på grund af terrænforhold inddrages.
- 4) Synlighedsberegningen foretages i en betragterhøjde på 1,5 m over terræn og med en horisontal opløsning på minimum 10 m.
- 5) Forhindringer såsom skove, bygninger og lignende bør ikke inddrages i beregningerne.
- 6) For solhøjder mindre en 3 grader over horisonten beregnes intet skyggekast.
- 7) Skyggekastet beregnes med en tidslig opløsning på minimum 1 minut.
- 8) Skyggekastet beregnes ud i en afstand svarende til at vingen ved passage af solskiven dækker minimum 20 % af denne. I praksis svarer det til, at nabobeboelser inden for en afstand af ca. 2000 m fra en given vindmølle inddrages i skyggekastberegningen.

Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
47	71	146	198	235	239	232	196	162	111	58	45

Tabel 1: Antal solskinstimer til anvendelse i beregning af skyggekast

Beregningsforudsætninger

- 9) Alle vindmøller, der kan bidrage til skygge-kastbelastningen ved en relevant nabo-beboelse, inddrages i beregningen af skygge kast.
- 10) Vindmøllerne angives med koordinater med en præcision svarende til kravet til en støj-beregning (jvf. bekendtgørelse nr. 1284 af 15. december 2011).
- 11) Vindmøllernes navnhøjde og rotordiameter angives.
- 12) Nabobeboelserne angives med koordinater med en præcision svarende til kravet til en støj-beregning.
- 13) Til beregning for specifikke vinduer anvendes konkrete positioner, dimensioner og hældning. Kun vinduer, som peger mod vindmøllerne inddrages, og de betragtes som værende drivhuse.

- 14) Til beregning for udendørsopholdsarealer anvendes et horisontalt plan på 15 m x 15 m hævet 1 meter over terræn. Centrum af dette areal placeres i samme position som beregningspunktet for normal støj (jvf. bekendtgørelse nr. 1284 af 15. december 2011).

Beregningsforudsætninger vedr. reel skyggetid

- 15) Der beregnes reel skyggetid med en vejledende grænseværdi på 10 timer/år.
- 16) Til angivelse af vindretningsfordeling og antal driftstimer anvendes input fra en konkret, retvisende produktionsberegning for de anvendte vindmøller.
- 17) Til angivelse af antal solskinstimer anvendes DMI landsstatistik for årene 2001-10 (tabel 1). Såfremt DMI senere måtte lave en ny landsstatistik for en periode på minimum 10 år kan denne anvendes.

Bilag 2

Tilladelsesproces for opstilling af husstandsvindmøller i hhv. landzone og byzone

Inden der ansøges om landzonetilladelse til opstilling af en husstandsmølle, er der ofte en dialog med den kommunale forvaltning om forventede bemærkninger til den ønskede placeringmulighed.

a. Tilladelsesproces for landzone

Ansøgning om landzonetilladelse, anmeldelse i henhold til VVM-reglerne og eventuel ansøgning om tilladelse efter anden lovgivning fx naturbeskyttelsesloven indsendes med oplysninger om ønsket placering, møllehøjde, type mv. og dokumentation for teknisk godkendelse til kommunen og støjrapport. Der kan med fordel også vedlægges illustrationer af forholdene til naboer og et udfyldt skema til brug for VVM-screeningen.

Hvis kommunalbestyrelsen umiddelbart vurderer, at der ikke kan gives landzonetilladelse til det ansøgte, meddeles der afslag i henhold til planlovens § 35 med klagevejledning, og der foretages ikke yderligere sagsbehandling.

Kommunalbestyrelsen screener projektet efter VVM-bekendtgørelsens regler og vurderer spørgsmålet om VVM-pligt og lokalplanpligt.

I tilfælde af VVM-pligt meddeles dette til bygherren med klagevejledning.

Efter ønske fra bygherren sættes VVM-proceduren igang med indkaldelse af ideer og forslag. I tilfælde af lokalplanpligt udarbejdes forslag til lokalplan parallelt med VVM-procedurens kommuneplan-tillæg.

Er projektet ikke VVM-pligtigt, men lokalplanpligtigt igangsættes udarbejdelsen af lokalplanen. Samtidig vurderes forholdet til anden lovgivning fx naturbeskyttelsesloven.

Er afgrænsning i kommuneplanen nødvendig pga at der ikke er tale om umiddelbar tilknytning til eksisterende bebyggelse sættes kommuneplanprocessen i gang.

Eventuelle andre myndigheder vurderer og behandler evt. tilladelser i forhold til anden lovgivning fx dispensation fra strandbeskyttelseslinjen i naturbeskyttelsesloven.

Er projektet hverken VVM-pligtigt eller lokalplanpligtigt vurderes projektet i forhold til planlovens landzoneregler, og der træffes afgørelse om landzonetilladelse, tilladelse på vilkår eller afslag.

Kommunalbestyrelsen vurderer og behandler samtidig evt. tilladelser i forhold til anden lovgivning fx naturbeskyttelsesloven.

Screeningsafgørelsen, landzonetilladelsen og evt. andre afgørelser offentliggøres efter reglerne i lovgivningen. Varige betingelser tinglyses.

Landzonetilladelsen kan ikke udnyttes før klagefristens udløb. Rettidig klage har opsættende virkning, medmindre Natur- og Miljøklagenævnet bestemmer andet.

Vindmøllen anmeldes efter bekendtgørelse om støj fra vindmøller og byggeloven. Der er ikke tale om, at anmelderen skal indsende de samme oplysninger flere gange, men kommunens frist på 4 uger efter bekendtgørelse om støj fra vindmøller til at gøre indsigelse mod, at vindmøllen etableres

eller ændres løber først fra det tidspunkt, hvor både det nødvendige plangrundlag og en eventuel landzonetilladelse og VVM-tilladelse foreligger. Hvis disse betingelser ikke opfyldes samtidig, løber fristen fra det tidspunkt, hvor den seneste betingelse er opfyldt. Kommunalbestyrelsen vurderer om bekendtgørelsens støjkrav overholdes. Kommunalbestyrelsen har frist på 2 uger i henhold til byggelovgivningen. Alle de nødvendige tilladelser efter lovgivningen skal foreligge, inden møllerne kan etableres.

b. Tilladelsesproces for husstandsmøller i byzone

Anmeldelse i henhold til VVM-reglerne og eventuel tilladelse efter anden lovgivning fx naturbeskyttelsesloven indsendes med oplysninger om ønsket placering, møllehøjde, type mv. og dokumentation for teknisk godkendelse til kommunen.

Kommunalbestyrelsen screener projektet efter VVM-bekendtgørelses regler og vurderer spørgsmålet om VVM-pligt og lokalplanpligt. I tilfælde af VVM-pligt meddeles dette til bygherren med klagevejledning.

Efter ønske fra bygherren sættes VVM-proceduren igang med indkaldelse af ideer og forslag. I tilfælde af lokalplanpligt udarbejdes forslag til lokalplan parallelt med VVM-procedurens kommuneplan-tillæg.

Er projektet ikke VVM-pligtigt, men lokalplanpligtigt igangsættes udarbejdelsen af lokalplanen. Samtidig vurderes forholdet til anden lovgivning fx naturbeskyttelsesloven.

Eventuelle andre myndigheder vurderer og behandler evt. tilladelser i forhold til anden lovgivning

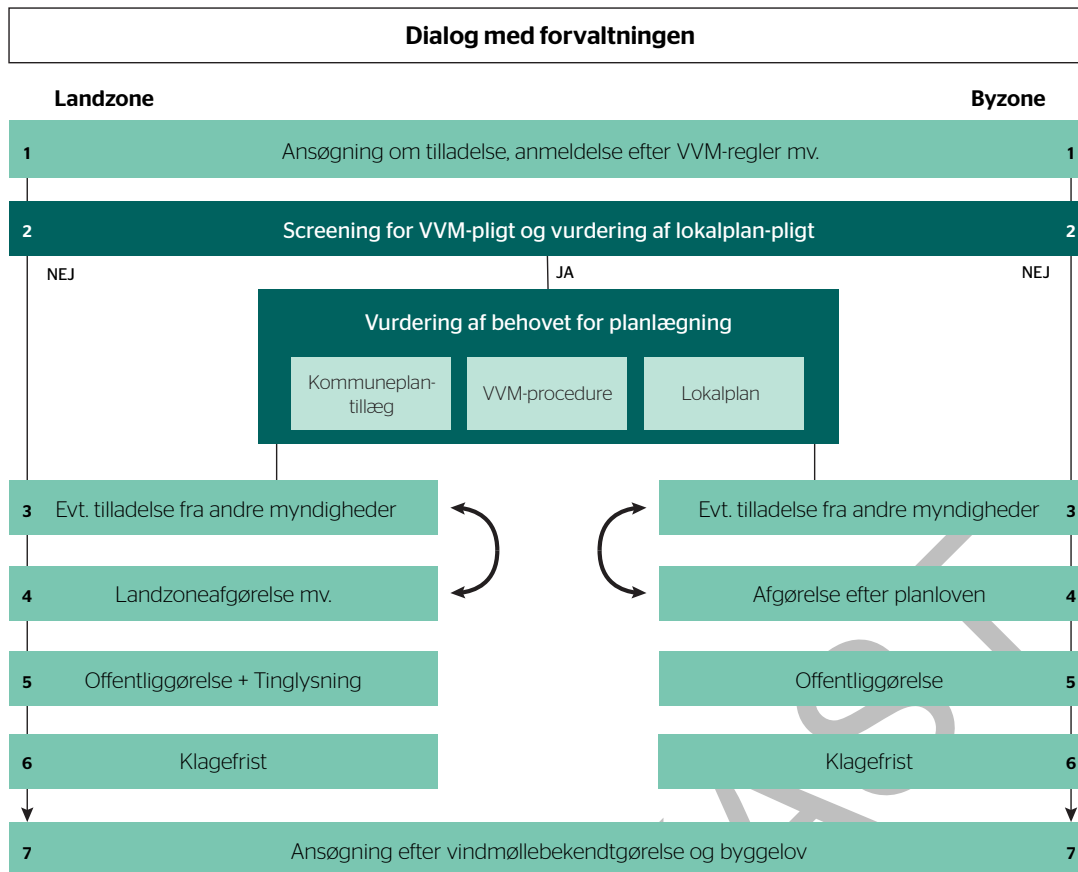
Kommunalbestyrelsen vurderer i forhold til gældende planer og behandler evt. tilladelser i forhold til anden lovgivning fx naturbeskyttelsesloven. Evt afgørelse efter planloven i form af dispensation fra lokalplan efter planlovens § 19 og 20, forbud efter § 12, stk. 3 eller forbud § 14. Planlovens procedureregler følges.

Screeningsafgørelsen, afgørelser efter planloven og evt. afgørelse efter anden lovgivning offentliggøres. Varige betingelser tinglyses.

Eventuelle tilladelser kan ikke udnyttes før klagefristens udløb.

Vindmøllen anmeldes efter bekendtgørelse om støj fra vindmøller og byggeloven. Der er ikke tale om, at anmelderen skal indsende de samme oplysninger flere gange, men kommunens frist på 4 uger efter bekendtgørelse om støj fra vindmøller til at gøre indsigelse mod, at vindmøllen etableres eller ændres løber først fra det tidspunkt, hvor nødvendige plangrundlag og eventuel VVM-tilladelse foreligger. Hvis disse betingelser ikke opfyldes samtidig, løber fristen fra det tidspunkt, hvor den seneste betingelse er opfyldt. Kommunalbestyrelsen vurderer om bekendtgørelsens støjkrav overholdes. Kommunalbestyrelsen har frist på 2 uger i henhold til byggelovgivningen. Alle de nødvendige tilladelser efter lovgivningen skal foreligge, inden møllerne kan etableres.

c. Processkema for godkendelse af husstandsmøller

Referencer

Love, cirkulærer, bekendtgørelser m.v.

Miljøministeriets lovbekendtgørelse nr. 586 af 27. maj 2013 om planlægning (Planloven)

Miljøministeriets bekendtgørelse nr. xx af xx (måned) 2013 om planlægning for og tilladelse til opstilling af vindmøller

Miljøministeriets cirkulære nr. 9295 af 22. maj 2009 om planlægning for og landzonetilladelse til opstilling af vindmøller (vindmøllecirkulæret)

Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 1284 af 15. december 2011 om støj fra vindmøller

Klima-, Energi- og Bygningsministeriets bekendtgørelse om teknisk certificeringsordning for vindmøller, nr. 73 af 25. januar 2013

Klima-, Energi- og Bygningsministeriets lovbekendtgørelse nr. 1074 af 8. november 2011 om fremme af vedvarende energi (VE-loven).

Miljøministeriets lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 om miljøvurdering af planer og programmer (SMV-loven)

Miljøministeriets vejledning nr. 9664 af 18. juni 2006 om miljøvurdering af planer og programmer.

Justitsministeriets lovbekendtgørelse nr. 988 af 9. oktober 2012 af forvaltningsloven

Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 1510 af 15. december 2010 om visse offentlige og private anlægs virkning på miljøet (VVM) i medfør af lov om planlægning (VVM-bekendtgørelsen)

Miljøministeriets lovbekendtgørelse nr. 933 af 24. september 2009 om naturbeskyttelse (Naturbeskyttelsesloven)

Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter (habitatbekendtgørelsen)

Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikters lovbekendtgørelse nr. 578 af 6. juni 2011 om registrering af ledningsejere (LER-loven)

BL 3-11 – Bestemmelser om luftfartsafmærkning af vindmøller, Trafikstyrelsen, marts 2013

Bestemmelse for civilluftfart BL 3-10

Miljøministeriets lovbekendtgørelse nr. 945 af 24. september 2009 om skove (Skovloven)

Miljøministeriets cirkulære nr. 132 af 15. juli 1998 om regionplanlægning og landzoneadministration for lavbundsarealer, der er potentielt egnede som vådområder

Kirkeministeriets bekendtgørelse nr. 1238 af 22. oktober 2007 om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde

Kulturministeriets lovbekendtgørelse nr. 1505 af 14. december 2006 af museumsloven (museumsloven)

Klima-, Energi- og Bygningsministeriets lovbekendtgørelse nr. 1185 af 14. oktober 2010 af byggeloven (byggeloven)

Bygningsreglementet 2010 (BR10), Energistyrelsen 2013.

Afgørelser, orienteringsskrivelser og vejledningsnotater

Afgørelse i sagen om opstilling af vindmøller inden for strandbeskyttelseslinjen Ærø Kommune, Sag NMK-500-00051, Natur- og Miljøklagenævnet, juli 2011

Afgørelse i sag om opstilling af vindmøller i Morsø Kommune, Sag NMK-61-00011, Natur- og Miljøklagenævnet, september 2011.

NoMO nr. 106 - Miljøvurdering af vindmølleplan utilstrækkelig, Natur- og Miljøklagenævnet, 2013.

NKO nr. 166 - Landzonetilladelse til opstilling af vindmøller - "ens i størrelse, udseende og rotationsretning", Naturklagenævnet, 1998.

NKO nr. 245 - Naturbeskyttelseslovens § 21 - friluftsklamer i det åbne land - producentlogoer på vindmøller, Naturklagenævnet, 2002.

NKO nr. 60 - Forbud efter pl § 12, stk 3. Rammebestemmelsernes præcision - allerede lovligt etableret anvendelse - betingelser i stedet for forbud, Naturklagenævnet, 1995.

Afgørelse i sagen om etablering af en minivindmølle på ejendom i Vordingborg Kommune, J.nr.: 03-33/350-0184, Naturklagenævnet, maj 2006.

NKO nr. 388 - Ikke hjemmel i rammebestemmelse for boligområde til at nedlægge forbud efter planlovens § 12, stk. 3 mod opsætning af minivindmølle. Naturklagenævnet, 2006.

Afgørelse, Sag NMK-31-00717

Afgørelse, Sag NMK-31-00505

Afgørelse, Sag NMK-31-01632

Afgørelse, Sag NMK-31-00500

Afgørelse, Sag NMK-31-00344

Kommunernes hjemmel til at lave "særregler" i kommune- og lokalplanlægningen, Naturstyrelsen, notat af 11. april 2011.

Notat vedrørende lokalplanpligt, mulighederne for at ændre kommuneplanen og rækkevidden af planlovens § 14, Naturstyrelsen, notat af 8. december 2011

Publikationer, vejledninger m.v.

Store vindmøller i det åbne land - en vurdering af de landskabelige konsekvenser. Skov- og Naturstyrelsen, januar 2007.

Rapport fra regeringens planlægningsudvalg for vindmøller på land, Skov- og Naturstyrelsen 2007.

Rapport om fremtidens planlægning for vindmøller på land, Naturstyrelsen 2012

Potentielle testpladser til prototypemøller frem mod 2020, Miljøministeriet m.fl., april 2011

Potentielle testpladser til serie O-møller frem mod 2020, Naturstyrelsen, november 2011.

Videre handling for identificerede arealer til prototypemøller, 2011.

Godkendelse af vindmøller med et rotorareal på 40 m² og derunder og med en eleffekt på maksimalt 25 kW. Statisk test af vindmøller med vertikal aksel koncept. Supplement til afsnit 2.2. Risø DTU, oktober 2009.

Vejledning om kommuneplanlægning, By- og Landskabsstyrelsen, 2008.

Vejledning om Lokalplanlægning, Indhold, tilvejebringelse og retsvirkning. By- og Landskabsstyrelsen, 2009.

Vejledning nr. 5 / 1984: Ekstern støj fra virksomheder. Miljøstyrelsen, november 1984.

Vejledning om støj fra vindmøller,

Vejledning om landskabet i kommuneplanlægningen, Miljøministeriet, 2007.

Vejledning til habitatbekendtgørelsen, Naturstyrelsen, juni 2011

"Forvaltningsplan for flagermus - Beskyttelse og forvaltning af de 17 danske flagermusarter og deres levesteder": www.naturstyrelsen.dk/Udgivelser/Aarstal/2013/forvaltningsplan_flagermug.htm

Vindmøllers afstande til overordnede veje og jernbaner, Transportministeriet, 2011.

Rapport om Luftfartsafmærkning af vindmøller, udarbejdet af tværministeriel arbejdsgruppe, Transportministeriet, 2012.

Hjemmesider, links:

Naturstyrelsen:
www.naturstyrelsen.dk

Miljøstyrelsen:
www.mst.dk

Vindmøllerejseholdet:
www.naturstyrelsen.dk/Planlaegning

Vindinfo:
www.vindinfo.dk

Natur og Miljøklagenævnet Orienterer, NOMO:
www.nmkn.dk

Energistyrelsens godkendelsessekretariat for vindmøller:
www.vindmoellegodkendelse.dk

Energinet.dk:
www.energinet.dk

Energistyrelsen:
www.ens.dk

Ledningsejerregistret:
www.mbbi.dk

Trafikstyrelsen:
www.trafikstyrelsen.dk

PlansystemDK:
www.plansystem.dk

Udpegningsgrundlagene for Natura 2000:
www.naturstyrelsen.dk/Naturbeskyttelse

Natura 2000-planerne:
www.naturstyrelsen.dk/Naturbeskyttelse

Bilag IV-arter: Se bilag 11 i habitatbekendtgørelsen:
www.naturstyrelsen.dk/Naturbeskyttelse

Øvrige

Aftale om et nationalt testcenter for store vindmøller i Østerild som en del af en helhedsløsning for placering af testmøller frem mod 2020, mellem Regeringen, Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti og Socialistisk Folkeparti, maj 2010

Aftale mellem Regeringen og Dansk Folkeparti om Grøn Vækst 2.0, mellem Regeringen og Dansk Folkeparti, april 2009.

Statslig udmelding til vandplanernes retningslinjer 40 og 41 i forhold til byudvikling og anden ændret arealanvendelse i Områder med Særlige Drikkevandsinteresser (OSD) og indvindingsoplande, Naturstyrelsen, oktober 2012.

UDKAST

UDKAST

ULDKAST

Miljøministeriet
Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk